

Internationale ph.d.er på KU knokler uden at få løn

SIDE 6

FORSKER
TRUET MED
SAGSANLÆG:
EN PLIGT AT
DEBATTERE

SIDE 12

MANDEN,
DER IKKE VIL
HOLDE KÆFT

SIDE 18

KU BRUGER INTERNATIONALE PH.D.-STUDERENDE SOM GRATIS ARBEJDSKRAFT

300-400 ph.d.-studerende på Københavns Universitet får ingen løn. De må leve af minimale stipendier fra deres hjemland.

MILJØPROFESSOR TRUET MED RETSSAG: EN PLIGT AT DEBATTE

Stiig Markager har fået organisationen Bæredygtigt Landbrug på nakken, men truslen om et sagsanlæg afholder ham ikke fra at deltage i den offentlige debat.

MANDEN, DER IKKE VIL HOLDE KÆFT

Bjarne Andresen har overlevet 50 år på Københavns Universitet, selvom han ikke kan holde mund, hvis nogen bliver dårligt behandlet.

KORT NYT

Flere optaget på universiteterne, minister vil belønne fremragende undervisere, KU-byggeri bliver endnu dyrere, og universitet opretter stillinger forbeholdt kvinder. **4**

KU BRUGER INTERNATIONALE PH.D.-STUDERENDE SOM GRATIS ARBEJDSKRAFT

300-400 ph.d.-studerende på Københavns Universitet får ingen løn. De må leve af minimale stipendier fra deres hjemland. **6**

MILJØPROFESSOR TRUET MED RETSSAG: EN PLIGT AT DEBATTE

Stiig Markager har fået organisationen Bæredygtigt Landbrug på nakken, men truslen om et sagsanlæg afholder ham ikke fra at deltage i den offentlige debat. **12**

DEBAT: SDU: EMA-KONTRAKTER ER IKKE ULOVLIGE

Professor afviser, at tavsheds klausul i kontrakt med lægemiddelagentur er ulovlig. **15**

MÅNEDENS FOTO: FYRET FOR AT DOKUMENTERE FÆLDNINGEN AF REGNSKOVEN

Den brasilianske fysiker Ricardo Magnus Osório Galvão er blevet fyret, fordi han har dokumenteret, at Amazonas-regnskoven er skrumpet i omfang. **16**

MANDEN, DER IKKE VIL HOLDE KÆFT

Bjarne Andresen har overlevet 50 år på Københavns Universitet, selvom han ikke kan holde mund, hvis nogen bliver dårligt behandlet. **18**

FORSKER PÅ TRODS

Fysikeren Jesper Møller Grimstrup har skrevet en bog om at gå sine egne veje i jagten på den banebrydende teori. **20**

VIS DIT PH.D.-PROJEKT: JAGTEN PÅ VERDENS FØRSTE FORFATTER

Sophus Helle leder efter grunden til, at vi begyndte at interessere os for, hvilke personer der har skrevet teksterne. **22**

DEBAT: STUDIELEDERE SKAL UD I UNDERVISNINGSLOKALERNE

Hvordan sikrer man, at studielederne bevarer kontakten til undervisningen, når deres job professionaliseres. Debattør giver bud. **24**

DEBAT: KRITISKE EFTERTANKER ANGÅENDE APV'EN

Lad os opfinde et alternativ til APV'en og kaste os ud i en fælles samtale om, hvordan det rent faktisk går på universitetet, skriver debattør. **26**

KLOGE BØRN ELLER KLOGES BØRN?

Politikerne vil ændre optagelsessystemet, men optagelsesprøver risikerer at forstærke den sociale arv. **28**

NAVNE

Nye udnævnelser, priser, bevillinger og dødsfald. **30**

BAGSIDE: AAU FIK 260 OBAMA-BILLETTER TIL HALV PRIS

Gennem dygtigt købmandskab har AAU's rektor sparet universitetet for mange hundrede tusinde kroner. **32**

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, Djøfs universitets- og forskningsansatte (UFO) under Djøf Offentlig. Løsaabonnemeter: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen.

Bladets leder skrives af repræsentanter for universitets- og sektorforskningsafdelingerne i DM og Djøf. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:

Jakob Elkjær (je@dm.dk).

Redaktionelle medarbejdere:

Red. leder Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk), journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:

Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:

Forskerforum, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag:

8.200 eks. Udkommer 9 gange om året den første uge i hver måned.

Øvrige adresser:

DM, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 66 00.

Djøf, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, tlf. 33 95 97 00.

Grafisk Produktion:

OTW A/S.

Næste udgivelse: 26. september 2019.

Af Olav W. Bertelsen, formand for universitetslærerafdelingen i DM, FTR på AU

Frøen og kanariefuglen

Det siges, at hvis man vil koge en levende frø, skal man putte den i koldt vand og varme det langsomt op, så bliver dyret siddende, til det er kogt. Smider man derimod frøen i kogende vand, springer den op med det samme.

Universitetets VIP er som frøen, der ikke har opdaget, at vandet snart har nået kogepunktet. Lønnen bliver ringere og ringere i forhold til sammenlignelige grupper; vi skal bruge mere og mere tid på stadig mere håbløse ansøgninger om konkurrenceudsat forskningsfinansiering; den politiske detaljestyring er absurd; ansættelsessikkerheden undermineres af tilbagevendende fyringsrunder; universitetslærerne er blandt de mest stressede.

Folk bliver i deres faste stillinger trods forringede rammer og vilkår. Og der er stadig unge mennesker, der forfølger en universitetskarriere, uanset at det er et brutalt individualiseret udskillelsesløb med ringe chancer for fastansættelse på universitetet.

Karriere på universitetet er ved at blive et uattraktivt livsprojekt, men statistikkerne viser endnu ikke, at det går den forkerte vej. Derfor mente den statslige arbejdsgiver ikke, at AC's OK 18-krav om at hæve lektortillægget var relevant. Der var ikke målbare tegn på, at det var svært at finde og fastholde folk.

I fortidens engelske kulminer brugte man kanariefugle som gasdetektor. Hvis fuglen faldt af pinden, vidste man, at det var på tide at evakuere skakterne. Det er almin-

deligt anerkendt, at det er svært at rekruttere kvinder til de videnskabelige stillinger på universiteterne. Der er en række barrierer, men det forklarer ikke hele problemet. Problemet med at rekruttere kvinder til fortsat universitetskarriere er en slags kanariefugl. Kvindekarriererne falder

“ der er stadig unge mennesker, der forfølger en universitetskarriere, uanset at det er et brutalt individualiseret udskillelsesløb med ringe chancer for fastansættelse på universitetet.

så at sige af pinden, fordi vilkårene er for ringe. Kravene om lange ophold i udlandet kolliderer med familielivet og har været fremført som særligt kvindefjendske, men mon ikke udsigten til et arbejdsliv med fuldstændig ubegrænset arbejdstid og fortsat konkurrence på en spillebane med skiftende og uklare performancekrav er stærkt medvirkende.

Tegnene på, at universitetet er ved at være en uattraktiv arbejdsplads, skal tages alvorligt nu.

Der er masser af gode indspil i tidens universitetsdebat. DFIR pegede først på året på en række problemer i universitetskarrieren, ikke mindst den kønsmæssige skævhed. Meriteringsudvalgets aktuelle rapport kommer med en række anbefalinger til, hvordan vi kan komme væk fra de nærmest rent kvantitativt bibliometriske bedømmelser ifm. stillinger på universitetet og i stedet fundere bedømmelserne substantielt og kvalitativt. Særligt anbefalingerne om, hvordan undervisningsindsatsen kan vurderes, er tiltrængte. Der er også flere bidrag til en revision af hele finansieringssystemet, hvor fx Videnskaberne Selskab har bidraget i sin forskningspolitiske årsrapport.

Så kære Ane Halsboe-Jørgensen. Vi byder dig velkommen til den store opgave, du har påtaget dig som forskningsminister.

Det er dig, der må stå i spidsen for at få sikret de næste generationers universitet. Det er dig, der har nøglen til at sikre, at universiteterne er reelt attraktive arbejdspladser, og at der samtidig ikke er nogen, der ender i et karriereblindspor. Det er ved at være sidste udkald på flere områder.

Hold øje med kanariefuglen, så du ikke ender med at få kogt frøen!

Flere er kommet ind på **universiteterne**

400 nye bachelorstuderende er startet på ITU. Det er 18 flere end sidste år.

120 flere unge er blevet optaget på landets otte universiteter i 2019 i forhold til året før, viser årets søgnings- og optagelsestal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Fire institutioner har optaget færre nye studerende, og fire har optaget flere.

Højdespringeren er Københavns Universitet (KU) med 7.292 nye studerende. Det er 453 flere end året før, en stigning på 6 procent. KU er dermed igen det universitet, som optager flest nye bachelorstuderende, efter at være overhalet af Aarhus Universitet i både 2017 og 2018.

KU forklarer blandt andet fremgangen med en politisk beslutning om at øge kapaciteten på medicinstudiet

og med to nyoprettede "datascience"-uddannelser.

"Vores to nye uddannelser, datalogi-økonomi samt machinelearning og datavidenskab, har begge fået en flyvende start med fuldt optag. Og så optager vi næsten 100 ekstra medicin-studerende", udtaler prorektor Bente Merete Stallknecht.

Copenhagen Business School (CBS) lukker 175 flere ind i år – også en stigning på 6 procent – så der nu forventes at starte 3.110 til september.

Optaget er øget med 51 på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) og med 18 på IT-Universitetet.

Til gengæld er 261 færre kommet ind på Aalborg Universitet (AAU) – et fald på 5,6 procent i forhold til 2018. Det var forventet, da det primært skyldes, at man har

nedlagt uddannelser og skiftet undervisningsprog fra engelsk til dansk på andre. Det skete, fordi den tidligere regering krævede, at universiteterne skulle optage færre engelsksprogede studerende.

"Med 210 færre studiepladser og langt færre internationale ansøgere synes jeg, at årets optag ser ganske fornuftigt ud. Hvis vi kunne se bort fra den reduktion, der er opstået som følge af den tidligere regerings reduktionsmål, ja, så har vi faktisk formået at øge optaget på alle vores hovedområder", udtaler prorektor Inger Askehøve.

På Aarhus Universitet er 2 procent færre blevet tilbudt en studieplads i år – et fald fra 7.314 sidste år til 7.139 i år.

Prorektor Berit Eika siger, at AU's nye krav om, at ansøgerne skal have mindst 7,0 i gennemsnit og mindst 7,0 i matematik A på en lang række uddannelser på Science and Technology, tydeligvis er en medvirkende årsag til tilbagegangen.

"Vi har indført en adgangskvotient på 7,0 for at styrke kvaliteten og højne gennemførelsen", udtaler hun og glæder sig over, at fem nye ingeniøruddannelser og datavidenskab trods adgangskrav har fået en god start med 145 tilbudte studiepladser.

I alt er 65.714 unge blevet tilbudt en plads på en videregående uddannelse. 8.416 kvalificerede ansøgere har ikke fået deres ønske opfyldt. Det samlede ansøgningstal var 88.757. ■

Niels Bohr-bygning bliver dyrere og dyrere

Prisen for den skandaleramte Niels Bohr-bygning på Københavns Universitet bliver ved med at stige. Byggeriet var oprindeligt budgetteret til at koste 1,6 mia. kr., men prisen er allerede steget til

2,9 mia. kr. Det viser sig nu heller ikke at holde. Vejdirektoratet, der overtog ansvaret for byggeriet den 1. januar 2018 fra Universitets- og Bygningsstyrelsen, vurderer, at der bliver brug for mindst 290 mio. kr. yderligere

for at færdiggøre projektet, der skal rumme store dele af Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet på KU. Vejdirektoratet forventer at overdrage bygningen til universitetet i løbet af efteråret. ■

Ny minister vil belønne syv fremragende undervisere med **500.000 kroner**

Foto: Claus Bech

Uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen vil belønne syv fremragende undervisere på de videregående uddannelser for den inspirerende og engagerende undervisning med en ny national undervisningspris på 500.000 kroner til hver. 200.000 kroner er en personlig hæderspris, og 300.000 kroner skal gå til udviklingsaktiviteter, der understøtter et godt og engagerende undervisningsmiljø på prisvindernes uddannelsesinstitutioner.

“Det skal være mere prestigefyldt at være en god underviser. Vi har mange dygtige undervisere på de videregående uddannelser, de fortjener en større anerkendelse. Fremragende undervisning bør have samme høje status som fremragende forskning på de videregående uddannelser”, udtaler Ane Halsboe-Jørgensen i en pressemeddelelse.

Universiteterne og professionshøjskolerne får to prismodtagere hver, mens erhvervsakademierne, de

kunstneriske uddannelsesinstitutioner og de maritime uddannelsesinstitutioner må nøjes med en hver.

Den nye pris skal uddeles for første gang i foråret 2020, men arbejdet med at udvælge kandidaterne begynder allerede nu. Deadline for at indstille kandidater er den 9. oktober 2019.

De otte universiteter kan indstille to hver, men det skal være en mand og en kvinde, lyder kravet. De studerende skal også involveres i såvel indstillingen som udvælgelsen af kandidater, og så må man ikke foreslå sig selv.

Universiteterne skal vurdere kandidaterne ud fra seks kriterier, blandt andet om “underviseren bidrager ekstraordinært til at opnå stort engagement, kritisk refleksion og et højt fagligt niveau hos de studerende” og om “underviseren bidrager via sin forskningsbaserede undervisning og vejledning til, at studerende lærer at anvende videnskabelige teorier og metoder”.

De otte universiteter skal indstille i alt 16 kandidater til deres fælles samarbejdsorganisation, Danske Universiteter (DU). Prisudvalget i DU barberer herefter feltet ned til fire, og det bliver så op til Uddannelsespolitisk Udvalg (RUP) at udvælge de endelige to kandidater, som skal indstilles som vindere, til uddannelses- og forskningsministeren. ■

Nederlandsk universitet opretter stillinger **kun for kvinder**

Eindhoven University of Technology, TUE, er fra den 1. juli begyndt at oprette stillinger, som er forbeholdt kvinder at søge de første seks måneder. Hvis egnede ansøgere ikke har søgt inden for perioden, får mænd også lov til at søge, men udvælgelseskomiteen skal i så fald nominere mindst en kandidat af hvert køn. Det skriver magasinet Science.

“Vi har snakket om kønsbalance i evigheder, og vi har prøvet alle mulige tiltag, men statistikken er stadig forfærdelig”, udtaler TUE’s præsident, Robert-Jan Smits.

I øjeblikket er cirka 15 procent af lektorerne og professorerne på TUE kvinder.

Tallene er ikke meget bedre i Danmark, men alligevel afviser rektorerne for DTU, ITU og AAU at indføre tilsvarende regler på deres universiteter.

“Jeg synes, at han (TUE’s præsident, Robert-Jan Smits, red.) er en klog mand på mange måder, men jeg er simpelthen helt uenig. Jeg mener ikke, at vi skal diskriminere mod mænd, fordi det historisk set er blevet gjort mod kvinder”, siger DTU-rektor Anders Bjarklev til Science Report.

Alle danske universiteter arbejder med at forbedre kønsbalancen, blandt andet har KU siden 2008 forsøgt at ansætte flere kvindelige professorer, men det har stort set ikke ændret på situationen. I 2008 var 28,6 procent af de nyansatte professorer kvinder, og det havde ikke rykket sig i 2017. Samlet er 24,4 procent af professorerne i dag kvinder, hvor det var 15,6 procent i 2008. Stigningen skyldes ifølge rektor Henrik C. Wegener primært, at mange af de professorer, der går på pension, er mænd, men det går meget langsomt, fordi professorer sidder meget længe i deres stillinger.

AU-rektor Brian Bech Nielsen har meldt ud, at det kan blive nødvendigt at tage kønskvoter i brug, hvis ikke balancen mellem kvinder og mænd rettes op hurtigt nok. Indtil videre har han oprettet et nyt udvalg for diversitet og ligestilling, der blandt andet skal udarbejde en handleplan for ligestilling på AU. ■

Foto: Bart van Overbeke, 2019

KU bruger internationale ph.d.-studerende som gratis arbejdskraft

Flere hundrede ph.d.-studerende på Københavns Universitet får ingen løn. Mange af dem lever i stedet af minimale stipendier fra deres hjemland, som ekspert siger er på fattigdomsgrænsen i Danmark. TR kalder det for "slavelignende forhold".

3 00-400 internationale, især kinesiske, ph.d.-studerende på Københavns Universitet (KU) får ingen løn af universitetet, selvom de arbejder fuld tid og udfører de samme opgaver som deres danske kolleger. I stedet lever de af såkaldte leveomkostningsstipendier betalt af deres hjemland. Det viser en aktindsigt, som Forskerforum og Magisterbladet har fået.

Københavns Universitets eneste krav til de udenlandske ph.d.er, der fortrinsvis kommer fra Kina, andre asiatiske lande, Sydamerika, Mellemøsten og Afrika, er, at de kan dokumentere, at de har mindst 6.090 kroner til at forsørge sig selv per måned. Det er minimum for at få opholdstilladelse i Danmark. De kinesiske ph.d.-studerende får omtrent 10.000 kr. om måneden fra deres hjemland.

Normalt får en ph.d.-studerende ansat på et dansk universitet ca. 26.000 kr. om måneden. Dertil kommer tillæg for anciennitet og pension – ca. 30.000 kr. i alt.

Ifølge et notat fra universitetet har de ph.d.-studerende "svært ved at opretholde en rimelig levestandard". Stipendiaterne har heller ikke de samme rettigheder som almindelige danske studerende eller lønmodtagere. Fx kan de ikke modtage boligstøtte, få

“ Det nytter ikke, at man kan få ph.d.er hertil under slavelignende forhold og vilkår, som ingen danskere eller øvrige europæere for den sags skyld ville leve under.

Anders Hay-Schmidt, DM-fællestillidsrepræsentant

studiebolig, barsel eller nogen form for social ydelse.

Forholdene møder stærk kritik fra professor, dr.scient. Anders Hay-Schmidt, DM-fællestillidsrepræsentant på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet på KU. Han frygter ikke alene for de internationale ph.d.-studerendes vilkår, men mener også, at det undergraver ph.d.-ordningen.

“Det er en mine under ph.d.-systemet, fordi det kan være med til at presse lønnen. Det nytter ikke, at man kan få ph.d.er hertil under slavelignende forhold og vilkår, som ingen danskere eller øvrige europæere for den sags skyld ville leve under”, siger han.

Han mener ikke, at det kan passe, at to personer kan gå i samme laboratorium og udføre samme arbejde, men på vidt forskellige vilkår.

Husleje giver kvaler

Forskerforum og Magisterbladet har været i kontakt med seks kinesiske

ph.d.-studerende fra KU, der lever af et stipendium fra Kina på 10.500 kr. De siger, at de godt kan klare sig for det beløb, men der er ikke plads til meget andet end at betale for husleje og mad.

Gergana Petrova Romanova, bestyrelsesmedlem i de ph.d.-studerendes interesseorganisation PAND og ph.d.-studerende ved Institut for Fødevarer og Ressourceøkonomi på KU, siger, at hun kender flere kinesiske ph.d.-studerende, der lever af et stipendium fra den kinesiske stat.

En af dem har forklaret hende, at de før fik 8.900 kr. per måned, men per januar 2019 blev det sat op til 10.500 kr. per måned.

“Nogle har selv en opsparing, de bruger af, eller de får økonomisk støtte af deres familie, men min kilde bekræfter, at det er en kamp for mange at få dagligdagen til at hænge sammen. De har ikke råd til at have et socialt liv, får intet nyt tøj, og de har specielt vanskeligt ved at skaffe penge til depositum til en bolig og til at betale husleje i København”, siger bulgarske Gergana Petrova Romanova.

Hun tilføjer, at nogle forskningsledere, særligt på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, forsøger at hjælpe kineserne ved at supplere deres indtægt med lønnet arbejde ved siden af, men hun efterspørger, at KU ligesom andre universiteter indfører en minimumsindtægt.

Rektor: Ingen skal sulte

Dokumenter, som Forskerforum og

Magisterbladet har fået aktindsigt i, viser, at rektor Henrik Wegener blev gjort opmærksom på problemet allerede den 12. december 2017, hvor han og daværende prorektor Thomas Bjørnholm mødtes med repræsentanter for de ph.d.-studerende.

Ifølge mødereferatet sagde Henrik Wegener, at det "selvfølgelig er vigtigt, at ingen går og sulter", mens Thomas Bjørnholm understregede, "at det, der foregår, er fuldt ud lovligt".

KU-ledelsen afviste et forslag om at indføre et krav om en månedlig minimumsindtægt på 15.000 kr. og

besluttede i stedet at få sagen undersøgt nærmere.

Først den 2. maj 2018, altså cirka et halvt år senere, var KU-administrationen klar med et notat om situationen: Ca. 220 ph.d.-studerende lever af et leveomkostningsstipendium ud af i alt ca. 1.200 indskrevne ph.d.er på Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet.

På Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet er antallet ca. 113 ud af cirka 1.600 ph.d.er. Der er altså cirka 333 i alt.

Det fremgår også af notatet, at KU som det eneste danske universitet tillader, at de udenlandske ph.d.-studerende har ned til 6.090 kr. at leve for pr. måned.

DTU kræver, at udenlandske ph.d.-studerende har mindst 12.000 kr. pr. måned, og hvis stipendiet er mindre, bliver de tilbudt timelønsansættelse for at supplere op.

Svenske Karolinska kræver ligeledes, at alle ph.d.-studerende skal have et

rimeligt forsørgelsesniveau svarende til minimum 20.781 SEK pr. måned. Aarhus Universitet har ifølge notatet en rettesnor, der hedder mindst 15.000 kr. per måned, men Lise Wogensen Bach, prodekan på AU's fakultet Health, oplyser, at de her har en vejledende sats på 12.000 kroner.

“Det er to SU-klip, vi taler om her. Det synes vi er rimeligt, hvis institutterne gerne vil internationalisere og have kvikke studerende. Samtidig sikrer vi, at ph.d.-erne har ordentlige vilkår og et minimumsbeløb, de kan leve for”, siger hun.

Forbrugerøkonom: Må leve minimalistisk

Ann Lehmann Erichsen, forbrugerøkonom i Nordea, siger, at “man er nede at kysse fattigdomsgrænsen”, hvis man lever for 10.000 kr. om måneden i Danmark, men at det kan lade sig gøre.

Hun henviser til, at Rockwool Fonden har gennemført en grundig undersøgelse af leveomkostninger i Danmark med beregninger for forskellige familietyper.

En enig uden børn og uden bil, som er bosat i hovedstaden, har eksempelvis brug for mindst 10.362 kr. om måneden for at leve på et minimumsbudget. Et gennemsnitligt forbrug vil være 15.843 kr.

“10.362 kr. er det absolutte minimum, hvor der ikke er råd til at flutte sig på nogen måde. Hvis man køber det billigste mad, næsten aldrig får nyt tøj og kun bruger få penge på sociale aktiviteter, kan det lade sig gøre”, siger Ann Lehmann Erichsen.

Hun tilføjer, at det givetvis kan lade

sig gøre at leve for 6.000 kr. om måneden, hvis man bor flere sammen i en lejlighed og sover i køjesenge, men de må leve på et meget beskedent niveau og måske også kummerligt og på en måde, som vi slet ikke synes er acceptabelt i Danmark.

Internt KU-pres for løsning

KU-ledelsen afviste alligevel på et møde den 16. august 2018, altså efter at der var gået yderligere et halvt år, at indføre tilsvarende regler på KU.

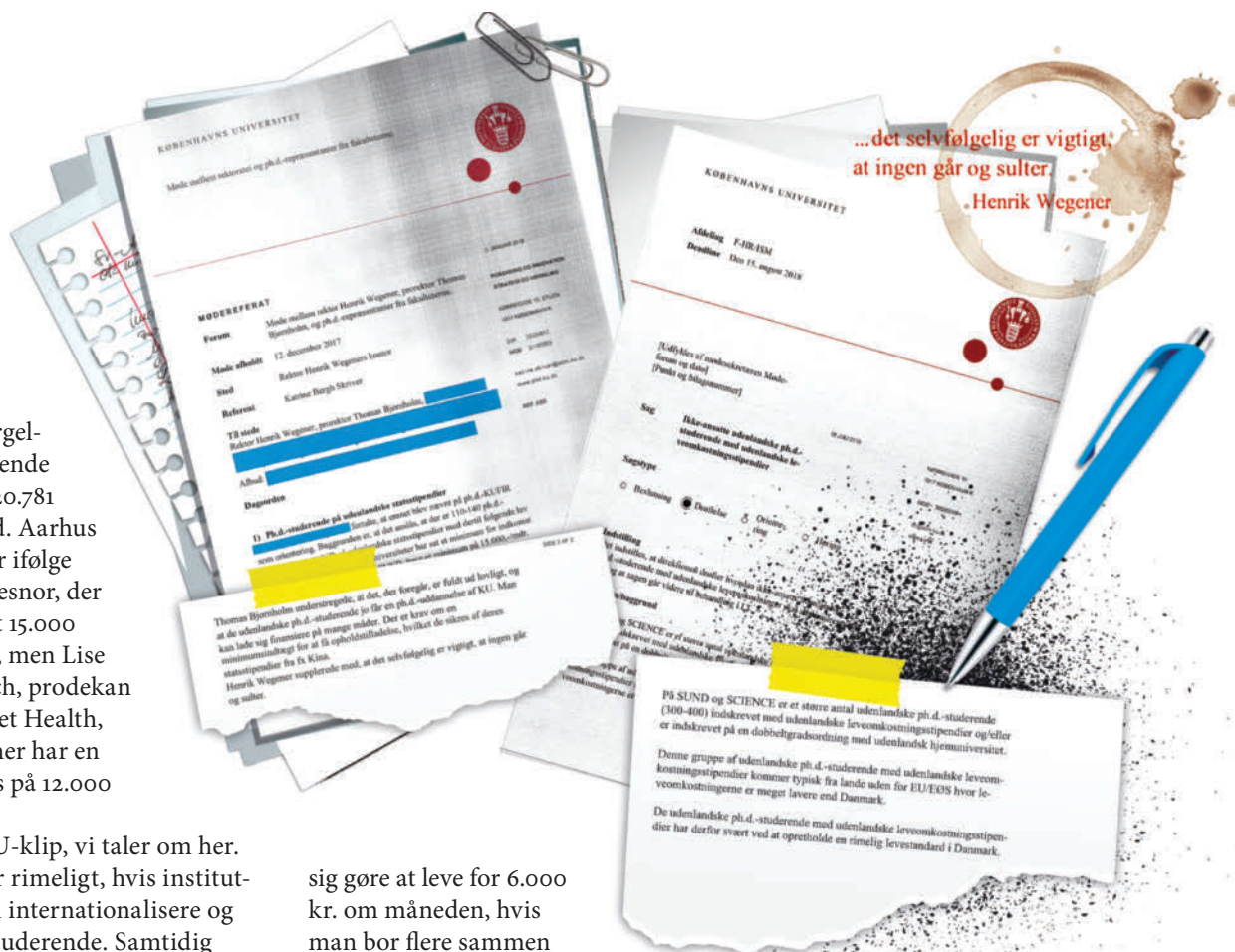
Det fremgår ellers af referatet, at der blandt dekanerne var enighed om, “at problematikken skal adresseres hurtigst muligt. Den nuværende situation med meget substantielle forskelle i ph.d.-studerendes indtægt bliver vurderet som uholdbar”.

Rektor Henrik Wegener sagde også: “KU skal bidrage til at sikre, at vores ph.d.-studerende har rimelige levestandarder. Det nuværende indtægtsniveau er for visse udenlandske ph.d.-studerende meget lavt, hvilket KU, ligesom andre danske universiteter har gjort det, skal finde en løsning på”.

Det Sundhedsvidenskabelige og Naturvidenskabelige Fakultet bemær-

...det selvfølgelig er vigtigt, at ingen går og sulter.

- Henrik Wegener

kede på mødet, at det vil blive omkostningstungt og potentielt vil resultere i en nedgang i antallet af ph.d.-stillinger, hvis ph.d.-erne skulle have flere penge.

Ledelsen besluttede derefter ikke at gribe ind på egen hånd og i stedet sende sagen videre til universiteternes brancheorganisation, Danske Universiteter, så der kan blive formuleret et sæt fælles spilleregler, som universiteterne kan blive enige om.

KU: Højere beløbsgrænse måske på vej

Kim Brinckmann, vicedirektør, Forskning & Innovation på KU, skriver i et mailsvar, at KU indtil nu har valgt at følge beløbet på ca. 6.000 kr., som er fastsat af udlændingemyndighederne ved ansøgning om arbejds- og opholdstilladelse, selvom det er KU's opfattelse, at beløbet er sat relativt lavt.

“På KU ønsker vi at rekruttere de dygtigste ph.d.-studerende, og i denne proces ser vi på deres uddannelses- og

forskningsmæssige meritter, da det ikke altid er dem med flest penge, der også er de største talenter. Når det er sagt, har vi selvfølgelig også et ansvar over for de ph.d.-studerende i forhold til at sikre, at de kan opretholde et rimeligt levegrundlag”, skriver han.

Først nu næsten to år efter rektoratet på KU først blev gjort opmærksom på problemet, er der måske udsigt til, at KU-ledelsen vil sikre ph.d.erne bedre vilkår.

Kim Brinckmann siger, at KU for lidt over et år siden tog sagen op i Danske Universiteter, da man vurderede, at sagen har relevans for hele universitetssektoren.

“Da der endnu ikke er fundet en fælles løsning i Danske Universiteter, vil KU på det førstkommande møde i KU’s Forsknings- og Innovationsråd (KUFIR) med deltagelse af de ph.d.-ansvarlige drøfte en fælles KU-holdning. Mødet vil finde sted primo oktober. Det er umiddelbart forventningen, at beløbsgrænsen vil blive højere end den, der er fastsat af udlændingemyndighederne”, skriver han.

Jesper Langergaard, direktør for Danske Universiteter, oplyser, at pro-

blemstillingen er blevet diskuteret på et møde i rektorkollegiet, hvor det blev besluttet, at der er behov for mere tid til at belyse problemstillingen, før rektorerne kan tage stilling til eventuelle fælles retningslinjer.

“Vi kender ikke det samlede antal af ph.d.-studerende med udenlandske leveomkostningsstipendier på de danske universiteter. Vi er ved at indsamle de data, så vi har et grundlag for at drøfte, hvordan vi skal håndtere sagen, og om der er behov for at udarbejde nogle fælles retningslinjer”, siger Jesper Langergaard, der vurderer, at oplysningerne er indsamlet i løbet af september.

Undergraver løn- og arbejdsvilkår

Janne Gleerup, der blandt andet forsker i arbejdsliv og prekarisering ved Roskilde Universitet, ser sagen som et foruroligende eksempel på, at løn- og arbejdsvilkår er under pres på universiteterne.

“Det er de svage grupper, som har svært ved at sige fra, der trækker nitten,

og vi ser desværre her, hvordan internationaliseringsprocesser potentielt kan virke undergravende på danske løn- og arbejdsvilkår”, siger hun.

Camilla Gregersen, formand for Dansk Magisterforening (DM), kalder en indkomst på 10.000 kr. efter skat utroligt lav og for en ph.d. helt, helt urimelig.

Hun slår fast, at det enkelte universitet naturligvis har et ansvar, hvis en ph.d. tilknyttet universitetet lever for et så beskedent beløb. Camilla Gregersen siger, at DM vil følge Danske Universiteters undersøgelse og mulige løsningsforslag meget tæt.

“Udenlandske ph.d.ere skal behandles ordentligt og have et tilstrækkeligt levegrundlag – andet kan universitetet ikke være bekendt. KU bør øjeblikkeligt rette op på forholdene. De udenlandske ph.d.ere i Danmark forsker på højeste niveau, så de bør have mulighed for at få en indkomst, der kan dække de mest basale leveomkostninger. Derfor går vi nu ind i sagen”, siger hun. ■

“KU bør øjeblikkeligt rette op på forholdene.”
Camilla Gregersen, formand, DM

PH.D.ER ER BLEVET EN DEL AF MASKINERIE

I løbet af nullet er eksploderede antallet af ph.d.-stipendiater. Siden da er ph.d.erne i højere grad blevet en arbejdskraft på universiteterne, mener eksperter.

“Ph.d.-boommet” er det populære navn for den enorme vækst i antallet af ph.d.-stipendiater, som man oplevede i nullet. En vækst, der har medført markante ændringer i, hvordan man bedriver forskning i Danmark.

I 2002 optog universiteterne 1.059 ph.d.-studerende. Det tal voksede kraftigt, da universiteter og politikere i 2006 indgik en aftale om, at der skulle optages langt flere. I 2010 peakede det med et optag på intet mindre end 2.610 ph.d.-studerende. I 2018 var optaget en kende lavere, men fortsat meget højt i forhold til niveauet i 2002: 2.433 blev optaget – 129 pct. flere end i 2002 og 63 pct. flere end i 2006.

Professor, dr.scient. Anders Hay-Schmidt, DM’s fællestillidsrepræsentant på KU’s Sundhedsvidenskabelige Fakultet, mener, at det forøgede optag og ændringer af strukturen i uddannelsessystemet har ført til, at det i dag er noget helt andet at være ph.d.-studerende end for snart 20 år siden.

Han siger, at de fleste ph.d.-projekter førhen var studentergenereret, i den forstand at de byggede videre på specialet. Der var bedre tid til at skrive speciale end i dag, hvor de studerende typisk har et halvt år til at blive færdige, så specialerne var så omfangsrige og gennearbejdede, at de studerende kunne bygge videre på det som ph.d.-projekt.

“I dag bliver man typisk hvervet til en forskningsgruppe, hvor det er et større projekt, man arbejder på, og altså ikke sit eget”, siger Anders Hay-Schmidt.

“Dermed udfører man i høj grad et arbejde, der også kunne have været udført af en videnskabelig assistent eller forskningsassistent”, siger han.

Arbejdsmarkedsforsker og lektor på RUC Janne Gleerup mener ligeledes, at ph.d.ere i høj grad er blevet en del af arbejdsstyrken på universiteterne.

“Der er ingen tvivl om, at universiteterne er dybt afhængige af ph.d.ere som arbejdskraft. De indgår i driften og er en del af maskineriet”, siger hun. ■

Kinesiske ph.d.-studerende lever minimalistisk og knokler løs

Forskerforum har snakket med seks kinesiske ph.d.-studerende på Københavns Universitet. De får ikke løn af universitetet, men må klare sig for et stipendium på ca. 10.000 kr. månedligt fra deres hjemland. De fortæller, at budgettet er stramt, men at det kan lade sig gøre at overleve.

27-årige Zichen Zhaos øjne lyser op, da hun får spørgsmålet, hvorfor hun valgte at forlade Kina og tage til Danmark for fem år siden for først at tage en mastergrad og efterfølgende skrive ph.d.

“Jeg havde læst H.C. Andersens eventyr som barn og ville gerne se landet, jeg kendte fra alle historierne, og så ville jeg også se Den Lille Havfrue”, siger hun og smiler.

Zichen Zhao tilføjer, at hun også havde læst, at Danmark er et rent og fredeligt land, og hun er ikke blevet skuffet.

Hendes ophold i Danmark har dog ikke altid været det rene eventyr, og der er ingen garanti for, at det får en lykkelig slutning.

Som 300-400 andre udenlandske ph.d.-studerende på Københavns

Zichen Zhao deler en lejlighed med tre andre. Værelset betaler hun 4.500 kroner for per måned, så hun har cirka 6.000 kr. tilbage, når lejen er betalt.

Universitet får hun ingen løn af universitetet, men må klare sig med et stipendium fra sit hjemland, der skal dække omkostningerne ved at bo i Danmark. KU's eneste krav er, at de skal dokumentere, at de har ca. 6.000 kr. per måned at leve for. De kinesiske ph.d.er på KU får dog noget mere. Beløbet blev fra januar 2019 sat op fra ca. 8.000 kr. pr. måned til ca. 10.000 kr., hvilket svarer til det absolutte minimum, en enlig voksen bosat i København kan klare sig for.

Spiser lidt

Zichen Zhao fortæller, at hun lejer et værelse for 4.500 kr. af KU's boligfond i en lejlighed, som hun deler med tre andre. Køkkenet og badet er de fælles om.

Hun har altså ca. 6.000 kr. til at betale alle øvrige udgifter, så budgettet er stramt, fortæller hun.

Kan du leve for det?

“Jeg prøver at begrænse, hvor meget jeg spiser, men det er alligevel svært. Jeg benytter forskellige apps, hvor man kan købe billig overskudsmad fra restauranter og bagere, der ellers skulle smides ud”, siger Zichen Zhao.

Zichen Zhao fortæller, at hun slet ikke får udbetalt penge fra den kinesiske stat den sidste måned i Danmark, så det er særlig hårdt lige nu, da hun skal

spare sammen til at betale den sidste måneds husleje. Pengene kan hun først få udbetalt i Kina – formentlig for at tilskynde de kinesiske ph.d.-studerende til at vende hjem. Hun tilføjer, at det også står i hendes kontrakt, at hun skal

blive i Kina i mindst to år, inden hun kan søge job i udlandet igen.

I øjeblikket arbejder hun 12-13 timer i døgnet og sover 8 timer, da hun skal være færdig med sin afhandling. Hun forsker i mælkeprotein, og når hun udfører forsøg, er

hun i gang nærmest 24 timer i træk, da hun må gentage forsøgene igen og igen. De skal udføres perfekt, da de skal godkendes af hendes vejleder og helst skal kunne publiceres i et stort anerkendt tidsskrift. Hun er en del af en ny forskningsgruppe, som forsøger at etablere sig inden for et nyt forskningsfelt.

“Jeg er under et stort pres og græder indimellem, men så tørrer jeg øjnene og arbejder videre”, siger Zichen Zhao.

Da hun hører, at hendes danske ph.d.-kolleger tjener meget mere end hun selv, er hendes umiddelbare reaktion, at det ikke virker fair, da hun arbejder virkelig hårdt. Hun tilføjer, at hun er taknemmelig for at have fået chancen for at skrive sin ph.d. i Danmark, og hun siger, at hun har lært en masse, som hun kan bruge i sin karriere.

Kendte vilkårene

Chengkang Li, der skriver ph.d. på Institut for Fødevarevidenskab på første

år, siger, at han indtil videre godt kan klare sig for pengene. Han har hørt, at beløbet blev sat op, fordi de studerende klagede over, at de ikke kunne leve for de ca. 8.000 kr. i Danmark. Til gengæld har de kinesiske myndigheder sat antallet af stipendier, der er at søge, ned.

Chengkang Li fortæller, at han deler en 2-værelses lejlighed med en anden studerende. Prisen på lidt under 5.000 kr. om måneden mener han virker fair.

“Jeg shopper ikke ret ofte, køber sjældent nyt tøj og har en cykel til at komme rundt på. Hvis du ikke bruger penge, er det nok til de daglige leveomkostninger”, siger han.

Chengkang Li tilføjer, at vilkårene måske ikke virker fair set udefra, men han siger, at hans vejleder havde gjort det klart, at der ikke var penge til at aflønne ham, inden han takkede ja til at komme til Danmark.

“Jeg kendte vilkårene fra begyndelsen, og jeg kan lære meget, som jeg kan bruge videre i min karriere, så jeg synes, at det er en god aftale”, siger Chengkang Li.

Han understreger, at han er meget tilfreds med sit liv i Danmark og med sine arbejdsvilkår.

Lever et ydmygt liv

Yang Chen har været ph.d. ved Institut for Fødevarevidenskab siden oktober 2017. Hun fortæller, at hendes økonomiske vilkår er bedre, da hun ud over det kinesiske statsstipendium har modtaget et European Grant fra EU, der har betalt hendes udgifter i forbindelse med udvekslingsophold i Frankrig og Østrig. Desuden deler hun en lejlighed med sin nederlandske kæreste, der har fuldtidsarbejde.

Men hun hører fra mange andre kinesere på KU, at de har det svært.

“Huslejen skal ikke være meget højere end 4.000 kr., hvis de skal have råd til alle basale fornødenheder”, siger hun.

Yang Chen fortæller, at der tidligere på året var problemer med udbetalingen af de kinesiske stipendier, så folk fik slet ingen penge i halvanden måned, og mange bad hende om et lån. Specielt de, der ikke kan få støtte

Zichen Zhao er taknemmelig for at have fået muligheden for at lave sin ph.d.-afhandling i Danmark.

af deres forældre, er sårbare, fordi stipendiet ikke er tilstrækkeligt til, at man kan spare op til nødsituationer. Hun siger også, at flere har deres mand eller kone med til Danmark, og da det er svært for ægtefællerne at finde arbejde, da de ikke kan dansk, skal stipendiet på 10.500 kr. reelt forsørge to personer.

“De lever et meget ydmygt liv, men mange ser et statsstipendium som en stor mulighed, da det er deres eneste chance for nogensinde at komme til udlandet”, siger Yang Chen.

Hun tilføjer, at kinesere sjældent beklager sig, men hellere kæmper sig igennem i stilhed.

“Min vejleder er en venlig mand”

Zhengfu Zhao, ph.d. på Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, siger, at han klarer sig fint for sit stipendium:

“Jeg har selvfølgelig ikke råd til at tage ud at spise og den slags, men jeg er her jo også for at arbejde, og så er det et fint beløb”, siger han.

Zhengfu Zhao understreger, at han er glad for at være ph.d. i Danmark, og at han er godt tilfreds med sine arbejdsvilkår. Han vurderer, at hans arbejdsuge typisk er på 52 timer.

“Jeg kan holde fri i weekenden, hvis der ikke er for meget arbejde, og min vejleder er en meget venlig mand. En dag sagde han endda til mig, at jeg skulle huske at tage ud at handle, før butikkerne lukkede”, fortæller han om en situation dagen før en helligdag.

Efter sin ph.d. planlægger han dog alligevel at tage tilbage til Kina, hvor han vurderer, at det pga. sproget vil være lettere for ham at få arbejde, og han vil også gerne bidrage til det kinesiske samfund. ■

KVÆLSTOFUDLEDNING – DET HANDLER STRIDEN OM

Den offentlige diskussion med Stii Markager og KU-lektor Jens Borum på den ene side og Bæredygtigt Landbrug og AU-professor Jørgen E. Olesen på den anden side handler om en detalje. Men en ikke desto mindre væsentlig detalje i et større politisk tovtrækkeri.

Kvælstofudledningen fra landjorden til de danske farvande har i en årrække været et miljøpolitisk stridspunkt. I 2000 kom EU's vandrammedirektiv, der kræver en kraftig reduktion af kvælstofudledningen, som blandt andet kommer fra landbrugets brug af gødning. Men i de senere år er der fra flere sider blevet advaret om, at Danmark halter bagud i forhold til de nødvendige reduktioner. Særligt efter vedtagelse af landbrugspakken i 2016 har der været kritiske røster om, at landbruget ikke pålægges tilstrækkelige restriktioner.

I den forbindelse er den såkaldte NOVANA-rapport central, fordi den årligt fastlægger udviklingen i kvælstofudledningen.

Den seneste NOVANA-rapport viser udviklingen siden 1990 og konstaterer, at "kvælstof-tilførslen generelt har været faldende siden 1990". Stii Markager har dog set specifikt på udviklingen fra 2010 til 2017 og konstaterer, at der er sket en stigning i de afstrømningskorrigerede tal for kvælstofudledningen på 700 ton pr. år, og at den stigning er statistisk signifikant. Et synspunkt, som også KU-lektor Jens Borum har slået til lyd for i den offentlige debat.

De modsiges imidlertid af Bæredygtigt Landbrug og af professor Jørgen E. Olesen, der er leder af sektionen Klima og Vand ved Institut for Agroøkologi på AU. Jørgen E. Olesen mener, at Stii Markagers korrektioner for afstrømning ikke understøttes af NOVANA-rapporten.

NOVANA Vandløb 2017-rapporten, som begge forskere refererer til, er udarbejdet af en forskergruppe på Institut for Biosciences afdeling i Silkeborg. Her siger seniorforsker Hans Thodsen til Forskerforum, at "man kan se, at tallene er lidt større, men vi skriver ikke, at det er signifikant. Vi regner heller ikke specifikt på Stii Markagers perioder".

Stii Markager på sin side siger, at han fagligt er nødt til at forholde sig til perioden fra 2010 og frem, da miljøtilstanden i havet er væsentligt forringet siden 2012, og at det er de aktuelle tendenser omkring udledninger, der er afgørende, hvis Danmark skal nå havmiljømålene inden 2021.

Det kan godt være svært at bevare overblikket, medgiver Peter Henriksen, leder af Institut for Bioscience.

"Jeg kan godt forstå, at man som udeforstående kan blive forvirret. Ser man på kvælstofudledningen til havet over en lang tidsperiode, har der været et markant fald. Men det ser ud, som om det er vendt de senere år. Det er et kompliceret budskab, hvis ikke man er meget specifik".

At to professorkolleger på AU står i den offentlige debat og siger det stik modsatte, er en del af forskningen, man må tage med, siger han.

"Ofte er det nogle mindre faglige uenigheder, der bliver blæst op til noget stort. Det er ikke kønt, men faglig diskussion er en del af den videnskabelige tradition".

MILJØPROFESSOR TRODS TRUSLER OM RETSSAG:

En pligt at debattere

Stii Markager har fået organisationen Bæredygtigt Landbrug på nakken, efter at han har udtalt sig om udledningen af kvælstoffer. Men det er en kamp, han som forsker føler sig forpligtet til at tage.

AU-professor Stii Markager ligger i strid om ord og tal med organisationen Bæredygtigt Landbrug. Men det er ikke en miljøkamp. Det handler om fakta og pligten til at bidrage med sin ekspertviden, slår han fast.

"Jeg har en forpligtelse over for samfundet, som har betalt min uddannelse og betaler min løn som professor. Samfundet har betalt for det, jeg ved om det her. Derfor har jeg en forpligtelse til at bidrage til debatten. Ikke til at sige, at jeg synes, vandet skal være rent. Men til at forklare, hvorfor der kommer flere alger i vandet, mere iltsvind etc., og hvilke konsekvenser det har".

Det har Stii Markager, der er professor i biogeokemi og økologi, gjort en hel del gange. Både når pressen selv har henvendt sig og på eget initiativ med debatindlæg i den skrevne presse. Og i april blev det altså for meget for interesseorganisationen Bæredygtigt Landbrug, der gennem en advokat lod Stii Markager forstå, at han kunne se frem til at blive trukket i retten for injurier, hvis han ikke dokumenterede sine udtalelser eller trak dem tilbage

Forsker, ikke aktivist

Stii Markager har advaret generelt mod landbrugets påvirkning af vandmiljøet, og på baggrund af den seneste såkaldte NOVANA-rapport har han påpeget, at kvælstofudledningen har været stigende de seneste år, og at der således skal skrappere midler til, hvis Danmark vil leve op til egne målsætninger om miljøtilstande i fjerde og åbne havområder.

Men Stii Markager er ikke miljøforkæmper. Det slår han fast.

"Nej, jeg er først og fremmest forsker, der afdækker nogle sammenhænge. Som for eksempel at det har en række konsekvenser for miljøtilstanden, hvis man udleder en vis mængde kvælstof. Så er det et politisk valg, om de konsekvenser er acceptable. Men når for eksempel landbrugets interesseorganisationer går ud og siger, at det ikke er kvælstof, der har skabt de effekter, eller at det skyldes kvælstof fra andre lande, så føler jeg, at jeg har en forpligtelse som naturvidenskabelig forsker til at sige, at det er forkert".

Risikerer man at blive set som partshaver, hvis man som forsker er for aktiv i den offentlige debat?

"Den problemstilling er helt relevant. Men du vil ikke sige det samme om for eksempel økonomisk forskning. Man forventer, at den økonomiske forsker giver anvisninger og deltager i den fordelingspolitiske debat. Situationen er bare, at vi står med nogle markante samfundsmæssige udfordringer i forhold til miljøet. Og vil man som naturvidenskabelig forsker ikke gå ind i den debat, så synes jeg egentlig, man svinger sin opgave".

Nej til faglig spændetrøje

Kan det være svært at adskille holdninger og faglighed?

"Man kan godt være fristet, så det er vigtigt at være skarp i sin skelnen. Men som forsker kan man godt have den vinkel, at nogle bør tale naturens sag. For eksempel med hensyn til biodivers-

sitet, hvor mange argumenterer for, at man skal frede områder for at bevare arter. Der skal man bare være tydelig med, at man er ude i nogle etiske synspunkter”.

I forbindelse med debatten om kvælstofudledningens omfang har Stiig Markager fået kritik fra sin AU-profesorkollega Jørgen E. Olesen for at udtale sig om et område, som ikke er hans speciale. Stiig Markager mener på sin side, at han som professor i økologi og forsker i havets kredsløb er fuldt kompetent. Men når det er sagt, mener han ikke, at man som forsker er forpligtet til kun at udtale sig snævert på baggrund af eget speciale.

“Hvis jeg kun kan sige noget helt specifikt om havmiljøet, så skal vi have otte biologer, fem økonomer og så videre siddende, før vi kan sige noget som helst, for det er jo et sammensat og komplekst problem. Så jeg mener, det rigtige er at angive, præcis hvad ens forskningsmæssige faglighed er. Og så må folk tro på det, man siger, ud fra hvor troværdig de mener, man er”, siger Stiig Markager, der samtidig ikke kan dy sig for at bemærke, at Jørgen E. Olesen i april selv var godt ude over eget fagspeciale, da han i en kronik opfordrede til et barnspolitisk i Afrika af klimamæssige hensyn.

“Relevant forskning er politisk”

Der er nu gået mere end tre måneder, siden Stiig Markager modtog brevet fra

Stiig Markager kunne godt have sendt Bæredygtigt Landbrug dokumentation for sine udtalelser, men ikke “når de henvender sig på den måde”.

Bæredygtigt Landbrugs advokat. Men der er ikke kommet nogen stævning. Det kan der ifølge Stiig Markager være to grunde til:

“Enten har de fundet ud af, at det er en umådelig dårlig ide at lægge sagan, fordi de ikke har en chance for at vinde sagen. Eller også har de opnået det, de ville, nemlig at sende et signal til forskere og forskningsverdenen om, at de holder øje med os”, siger Stiig Markager.

Stiig Markager mener, at man som forsker er forpligtet til at bidrage med viden til den offentlige debat. Men samtidig har han selv oplevet omkostningerne. Og hvis en ung forsker skulle spørge ham om råd, vil han ikke nødvendigvis anbefale at gå ind i en kontroversiel debat.

“Jeg ville sige, at du skal være klar over, at det her tager meget lang tid, og

at du kan blive mødt af mennesker med en masse ressourcer til at gå i kødet på dine argumenter, måske flere ressourcer, end du selv har. Så du skal overveje, om det er det, du vil bruge din tid på”.

Det lyder næsten som en opfordring til at lade være?

“Det kan det også godt være. Omvendt vil jeg sige, at det er det her, der gør det, vi laver, interessant. Hvis det ikke bliver brugt til noget, er det ikke specielt interessant. Relevant forskning er altid politisk”.

Opbakning til Stiig Markager

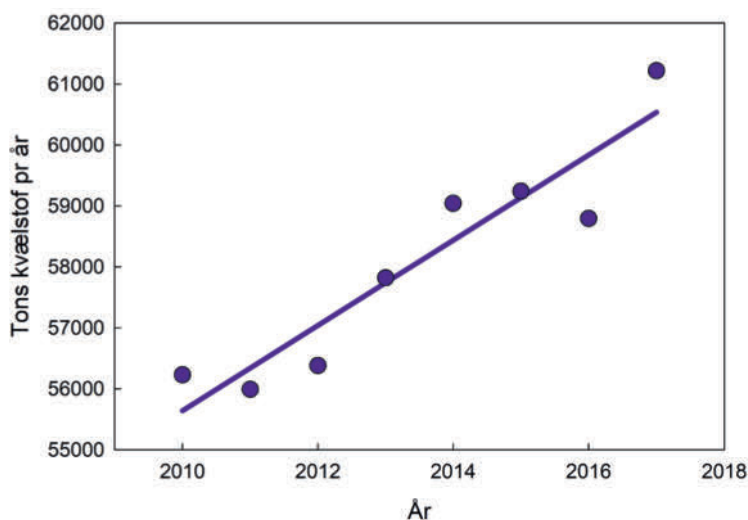
Stiig Markagers leder på Institut for Bioscience, Peter Henriksen, er chokeret over Bæredygtigt Landbrugs trusler om sagsanlæg, som i hans øjne kun har til formål at lukke munden på Stiig Markager.

“Vi har før fået kritik fra og haft drøftelser med Bæredygtigt Landbrug, men vi har ikke oplevet, at de truede med advokater, så det opfatter jeg som en kraftig optrapning. Vi ser det her som et direkte forsøg på at stække vores medarbejderes ytringsfrihed”.

Peter Henriksen orienterede sin dekan om sagen, og der var enighed om at give fuld opbakning til Stiig Markager og hans ret til at ytre sig, også hvis sagen skulle ende i retten.

“Men jeg kan ikke i min vildeste fantasi tro, at det ender med en retssag”. ■

DOKUMENTATION: STIGENDE KVÆLSTOFUDLEDNING

Grafikken viser de tal, som Stiig Markager baserer sine udtalelser om signifikant stigende kvælstofudledning på. Det er tal, som Bæredygtigt Landbrug hele tiden har efterlyst, men som han konsekvent har nægtet at sende til dem. En helt bevidst trodsighed.

“Vi har en historie i forhold til Bæredygtigt Landbrug, hvor det aldrig ender. De tvister tingene og kommer med nye spørgsmål. Når folk henvender sig på den måde og i øvrigt har den historie, er det ikke udgangspunktet for et tillidsfuldt samarbejde”, forklarer Stiig Markager. Et synspunkt, som hans institutleder, Peter Henriksen, i øvrigt også giver udtryk for over for Forskerforum.

Stiig Markager skriver selv følgende forklaring: Figuren viser udledningerne af kvælstof fra dansk land til havet fra 2010 til 2017, korrigeret for variation i nedbør, baseret på de officielle tal for Danmarks påvirkning af havet. Linjen viser en gennemsnitlig stigning på 699 ton pr. år for perioden. Sandsynligheden for at få denne sammenhæng ved en tilfældighed er mindre end 0,06 procent ($p = 0,00058$) eller 1 ud af 1.715, dvs. at stigningen er statistisk signifikant og viser, at der er sket en ændring i landbrugspraksis i perioden, som har forværet miljøtilstanden. Startåret, og måden for hvordan man korrigerer for nedbør, påvirker resultatet, men kvælstofudledningerne er i alle tilfælde signifikant stigende fra 2010 til 2012 og frem til 2017.

Intet sagsanlæg, kun truslen

Et sagsanlæg skal presse Stiig Markager til at fremlægge dokumentation for sine påstande, forklarer Bæredygtigt Landbrugs direktør, Hans Aarestrup.

Der er gået mere end tre måneder siden den frist, Bæredygtigt Landbrugs advokat fastsatte for Stiig Markager for enten at dokumentere tre udsagn eller trække dem tilbage. Men selv om Bæredygtigt Landbrug flere gange i pressen har udtalt, at stævningen mod Stiig Markager var lige på trapperne, er der intet sket.

Men Bæredygtigt Landbrug er stadig indstillet på at trække Stiig Markager i retten, fortæller organisationens direktør, Hans Aarestrup.

“Nu har vi sagt, at vi gerne vil have de tre udsagn dementeret, ellers vil vi gå videre og prøve ved rettens vej. Det ligger stadig fast”, siger han.

BL: Vi vil bare have dokumentationen

Ifølge Hans Aarestrup er brevet fra advokaten og truslen om en retssag primært et forsøg på at presse Stiig Markager til at trække eller dokumentere sine udtalelser.

“Det triggede mig, at han kunne sige, at der er en signifikant stigende udledning af kvælstof, når en af NOVANA-rapportens forfattere samtidig siger, at usikkerheden er så stor, at de ikke regner med det. Så jeg har bedt Stiig Markager om den beregning, men har ikke fået den. Vi ved godt, at retssager er noget langhåret lort, men vi ved ikke,

hvad vi ellers skal gøre for at få dokumentationen”, siger Hans Aarestrup.

I vil trække Stiig Markager i retten for æreskrænkelser, fordi han har udtalt sig om nogle miljømæssige konsekvenser af landbrugspakken. Hvordan hænger de to ting sammen?

“Alt det med æreskrænkelser er noget advokatsnak. Jeg vil bare gerne have beregningerne. Men vi har spurgt vores advokat, og han siger, at det er sådan, det er. Det forholder vi os til”.

Den offentlige debat er fuld af udsagn, som stritter i forskellige retninger. Er det ikke et vilkår for en åben debat?

“Hvis det havde været hr. hvem som helst, havde det været ligegyldigt. Men Stiig Markager er ansat i det institut, der udgiver NOVANA-rapporten, og så får hans ord en helt anden vægt. Hr. og fru Jensen ved jo ikke, at Stiig Markager ikke selv står bag den rapport”, siger Hans Aarestrup.

Forskere er blevet “lige politiske nok”

Det er langt fra første gang, at forskere er uenige om videnskabelige fortolkninger og drøfter deres uenighed offentligt. Skal de ikke have lov til det?

“Jo, det skal de. Det er helt fair. Men når han siger, at der er en signifikant

stigning, så er det jo vigtigt. Og derfor efterspørger vi beregningerne bag”.

Selv om en eventuel retssag mod Stiig Markager ifølge Hans Aarestrup kun er et forsøg på at få afklaret nogle fakta, så tyder en udtalelse fra Bæredygtigt Landbrugs formand, Flemming Fuglede Jørgensen, på, at retssager er et redskab, man er klar til at bruge imod forskere over en bredere kam. Til DR udtalte han i juni: “Vi har et par andre forskere i kikkerten, som vi også overvejer at indlede retssager imod. Jeg vil ikke sige, hvem de er, men der er et par stykker, der er blevet lige politiske nok. Og det er vigtigt, at vores forskere ikke politiserer”.

I dag bakker Hans Aarestrup i forhold til den udtalelse.

“Jeg ved ikke, om formanden er blevet fejlfortolket. Men det har jo ikke nogen gang på jorden at anlægge retssager mod folk, fordi de ikke kan lide os. Så jeg kan bare sige, at det ikke er noget, vi gør hver dag, og vi har heller ikke gjort det over for Stiig Markager endnu. Folk er velkomne til at mene, at vi gør for lidt. Forskellen er, hvis de udtaler sig så bastant, at man faktisk kan få afgjort, om det er rigtigt, hvad de siger”. ■

SYDDANSK UNIVERSITET:

EMA-kontrakter er ikke ulovlige

Forskerforum har valgt at videreformidle en artikel fra bloggen psykiatriavisen.dk om Syddansk Universitets kontrakt med det europæiske lægemiddelagentur (EMA) vedrørende udførelse af en forskningsopgave. Artiklens to bærende postulater er, at kontrakten er ulovlig, idet den ikke sikrer forskerne publikationsret, og at EMA er i lommen på lægemiddelindustrien, da EMA for en stor dels vedkommende er finansieret af denne. De to kædes i PsykiatriAvisen sammen til, at SDU er købt af industrien til at være tavs om sine forskningsresultater, altså har fået mundkurv på.

Det første postulat er faktisk forkert. Projektet er iværksat på initiativ af EMA i et forsøg på at vurdere effekten af udmeldinger om, at et konkret lægemiddel skal bruges mere varsomt. Bliver det derefter reelt brugt mindre? Hvor meget mindre? Hvor hurtigt og hvor længe? Forskydes forbruget i ret-

SKREVET AF

Jesper Hallas,
professor, overlæge, dr.med.,
Afdelingen for
Klinisk Farmakologi og Farmaci,
IST Syddansk
Universitet

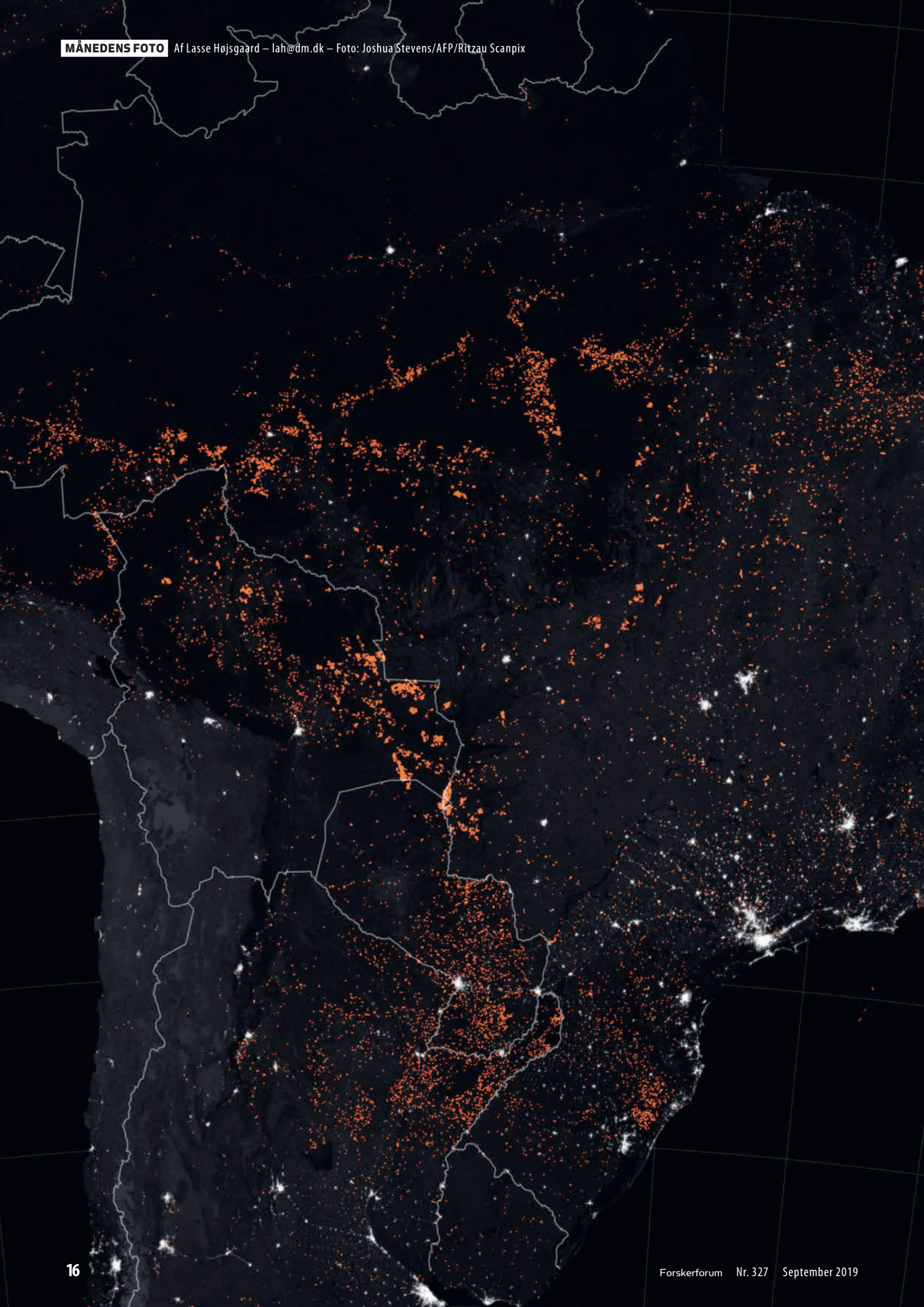
ning af andre lægemidler, der er mindst lige så problematiske? Et konsortium bestående af universiteter fra Skotland, England, Holland og Danmark (SDU) vandt en licitation om at udføre studiet. I kontrakten forbeholder EMA sig visse rettigheder til resultaterne. EMA's rettigheder er således i detaljer beskrevet i framework contract og specific contract, der et sted angiver, at EMA skal godkende eventuelle publikationer, dvs. den problematiske klausul. Dog fremgår det klart af artikel 1.6 i specific contract og på side 1 i framework contract, at konsortiedeltagerne kan publicere, og desuden at "ENCePPs code of conduct" – som utvetydigt specificerer, at forskerne har publikationsret – har forrang i forhold til framework contract. ENCePP er i øvrigt et EMA-organ.

Hverken EMA eller SDU har altså handlet ulovligt. Der er i værste fald tale om en klodset udformning af kontrakten fra EMA's side, hvor der indgår en problematisk klausul, som derefter overrules af en anden og mere korrekt klausul. Jeg citeres for, at det er en "uskik", hvilket vel er den rette betegnelse. Jeg kan tilføje, at forskerkonsortiet allerede har udarbejdet et udkast til publikation, som i øjeblikket cirkulerer mellem forskerne til finjustering. Dette ville ikke være sket, hvis der var tvivl

om, at vi kunne publicere.

Det andet postulat er mildest talt fortænkt. Det er korrekt, at EMA for en stor dels vedkommende er finansieret af de afgifter, medicinalindustrien betaler for at få lov til at markedsføre sine lægemidler i EU. Men lægemiddelindustrien kan ikke fravælge at betale EMA's afgifter, og der findes intet andet organ, der kan give markedsføringstilladelse. Så det er svært at se, hvilken klemme industrien har på EMA. EMA har da heller ikke ligefrem ry for at være eftergivende over for lægemiddelindustrien. Og hvad er alternativet? Ville vi hellere have haft EMA finansieret af EU's skatteydere frem for af dem, der tjener penge på lægemiddelmarkedet, og som nødvendiggør et overstatsligt apparat til lægemiddelovervågning og -administration? Konstruktionen og finansieringen af EMA er bestemt en seriøs diskussion værd, men den skal ikke tages i en sammenhæng, hvor det skal bruges til at mistænkeliggøre forskere.

Så postulatet om, at SDU på ulovlig vis er betalt for at være tavs, bygger på en løs sammenkædning af en forkert og en stærkt fortænkt forudsætning. ■

Skovens nye fjende

I Brasilien er lederen af landets institut for rumforskning blevet afskediget. Hans brøde var at offentliggøre tal, der dokumenterer stigende skovrydning.

Bekymrede øjne over hele verden kigger i disse uger mod Amazonas-regnskoven, som hærages af et stort antal skovbrande. Skovbrandene er for de flestes vedkommende påsatte og ofte med det formål at rydde skoven til landbrugsland. De er ikke ualmindelige, men i år er omfanget langt større end normalt. Og ansvaret ligger i manges øjne hos Brasiliens præsident, Jair Bolsonaro, der både under sin valgkamp og efter sin tiltræden 1. januar har slået til lyd for at skabe vækst gennem økonomisk udnyttelse af regnskoven.

Bolsonaros politik kan allerede nu aflæses i Amazonas' udbredelse. Men den sandhed er ilde hørt. Det må den brasilianske fysiker Ricardo Magnus Osório Galvão konstatere. Galvão var indtil 2. august leder af Brasiliens nationale institut for rumforskning (INPE), som blandt sine opgaver monitorerer Amazonas-regnskovens tilstand ved hjælp af satellitbilleder. I juli offentliggjorde INPE rutinemæssigt tallene for regnskovens udbredelse opgjort i juni måned, og de data viste, at skovområdet i juni var skrumpet i et omfang, der var øget med 88 procent i forhold til samme periode sidste år.

Tallene bekræftede de bange anelser, mange har haft omkring Bolsonaro, der har erklæret sig som klimabenægter og truet med at smide alle miljøorganisationer ud af Brasilien.

De afslørende tal huede på ingen måde præsident Bolsonaro. Han erklærede simpelthen, at tallene var frit opfundet – en løgn – og at Galvão selv var i lommen på “en eller anden NGO”. Det fik Galvão til at svare igen, da han til den brasilianske avis O Estado de S. Paulo udtalte, at Bolsonaro indtog en “fej attitude”, og at han selv i hvert fald ikke havde tænkt sig at trække

sig fra sin stilling, selv om præsidenten måske håbede det.

Dermed havde Galvão formentlig underskrevet sin egen fyreseddel. Den 1. august holdt Bolsonaro et pressemøde med sin miljøminister, Ricardo Salles, og udtalte, at INPE's tal “så vidt jeg forstår er offentliggjort med det formål at skade Brasilien og dens regering”. Dagen efter kom den officielle afskedigelse af Galvão.

I et efterfølgende interview med den britiske avis Guardian beskylder Galvão præsident Bolsonaro for at føre en månedlang kamp for at undergrave INPE, og at formålet er at skabe grundlag for en yderligere udnyttelse af Amazonas-området, blandt andet ved at indgå aftaler med amerikanske virksomheder om minedrift.

“Det er en plan, der har til formål at afhænde kontrollen over Amazonas, for de tror, at en udnyttelse af Amazonas vil være en måde at skabe hurtigere økonomisk vækst i regionen på. De tager fuldstændig fejl”, udtalte Galvão.

Siden har INPE fået ny direktør, en oberst fra det brasilianske luftvåben ved navn Darcton Policarpo Damiano, der angiveligt tager lidt mere afslappet på økobilancen. Damiano lod i et interview med mediet Globo forstå, at han ikke føler sig overbevist om, at den globale opvarmning er menneskeskabt, og at den slags emner i det hele taget ikke er “hans kop te”.

Den miljøpolitiske udvikling i Brasilien og det akutte problem omkring skovbrande har skabt international bekymring og blev diskuteret ved det nyligt overståede G7-topmøde. Bolsonaro har tidligere afvist kritik fra bl.a. kansler Angela Merkel og præsident Emmanuel Macron med en bemærkning om, at “de har endnu ikke indset, at Brasilien har fået en ny regering”. ■

Dette satellitfoto fra NASA Earth Observatory viser ildebrande i Brasilien, Bolivia, Peru, Paraguay, Ecuador, Uruguay og det nordlige Argentina mellem 15. og 22. august i år. I de brasilianske delstater Pará og Amazonas er brandene koncentreret langs de store hovedveje BR-163 og BR-230. De hvide områder på kortet er byer.

Manden, der ikke vil holde kæft

Bjarne Andresen har gennem sine 50 år som ansat på Københavns Universitet kæmpet for ordentlige arbejdsvilkår. Han erkender, at han tilhører en privilegeret generation, men nutidens unge forskere burde også selv sige fra og brokke sig mere, mener han.

Det er ikke mange forundt at være 50 år på den samme arbejdsplads, og endnu færre overlever formentligt så længe, hvis de tilmed er typen, der nægter at holde mund.

Netop sådan en type er Bjarne Andresen, lektor på Niels Bohr Institutet (NBI) på Københavns Universitet, hvor han har været ansat siden 1969 – altså i 50 af sine 70 leveår.

“Det er ikke uden omkostninger at være åbenmundet, men jeg kan ikke lade være. Det ligger i min natur. Hvis noget er urimeligt, får folk det at vide”, siger 50-års jubilaren og smiler.

Han husker, at han allerede begyndte at engagere sig i universitetspolitik som specialestuderende ved Kemisk Laboratorium III, som det hed dengang, på KU.

“Jeg er altid blevet indigneret, hvis jeg oplever nogen blive dårligt behandlet. Der var et tilfælde, hvor en laborant af en eller anden grund var blevet lagt for had af ledelsen, og så gik jeg til professoren, slog i bordet og sagde: “Det kan I ikke være bekendt”. Og han lyttede minsandten, selvom jeg “bare” var en student”, siger Bjarne Andresen.

Så var interessen for det faglige arbejde vakt, og siden den dag har han engageret sig, fordi han følte, at han kunne gøre en forskel.

Listen over tillidshverv gennem årene er lang: Tillidsrepræsentant og næstformand for samarbejdsudvalg, bestyrelsesmedlem for universitetslærerne i Dansk Magisterforening, bestyrelsesmedlem for DM, medstifter af og medlem af forretningsudvalget for Universitetslærerforeningen og formand for Udvalget for Forskning og

Undervisning under AC er blot nogle af titlerne.

Indflydelse formindsket

Selvom mulighederne for at få indflydelse blev markant ringere med ændringen af universitetsloven i 2003, der afskaffede de valgte ledere, har han alligevel holdt ved, for som han siger, giver det stadig indflydelse at sidde til bords med de høje herrer og se dem direkte i øjnene.

Om medarbejderne så også bliver hørt, afhænger dog i dag i høj grad af, hvem der er leder, siger han.

“Vi har på NBI for tiden en institutleder, som er villig til at lytte og samarbejde om at løse problemerne. Han lytter og går så hjem og tænker sig om en gang til, men det gør langt fra alle ledere”, siger Bjarne Andresen.

Han tilføjer, at problemet er, at der er indført et system, hvor lederne får hug, hvis de ikke udviser loyalitet over for lederen over dem i hierarkiet – altså institutlederen over for dekanen, dekanen over for rektor osv.

“Det er totalt ødelæggende, da en god leders loyalitet skal pege nedad over for dem, vedkommende har magt over, og som leverer universitetets produkter, ikke opad mod endnu større magtmennesker. Samarbejde virker meget bedre, da hårene stritter på forskere, der får ordrer. Hvis vi bliver involveret og får forklaret situationen, vil vi gå med til meget mere”, siger han.

Tilbudt karriere i USA

Han blev selv først fastansat som lektor i 1978 ved Fysisk Laboratorium II, som fra 2005 skiftede navn til NBI. Fra 1971

til 1978 var han tidsbegrænset ansat som kandidat-, senior- og forskningsrådsstipendiat, herunder med ophold ved Caltech i 1972-1973 og The University of Chicago fra 1975 til 1976. Faktisk var han på nippet til at blive i USA endnu tidligere, da en fysikprofessor ved Wesleyan University, hvor han læste i 1966-1967 umiddelbart efter studentereksamen, tilbød ham et ph.d.-stipendium, men Bjarne Andresen afslog høfligt, og det har han aldrig fortrudt.

“Jeg har i hele min karriere haft frihed til at gøre, hvad jeg havde lyst til. Ingen har fortalt mig, hvad jeg skulle arbejde med, så jeg har været privilegeret. Det er der så forhåbentlig kommet god fundamental indsigt ud af”, siger han.

Han tilføjer, at han gennem karrieren har været drevet af nysgerrighed i alle mulige forskellige retninger. I en periode var han licentiat (ph.d.-studerende) fem dage om ugen, og om lørdagen læste han jura. Han har også sideløbende gennemført studier i datalogi og biokemi og har altid ladet sin forskning drive af sin trang til at undersøge ting. Det betyder også, at han har skiftet forskningsfokus flere gange gennem årene.

Indtil 1976 forskede han i, hvad der sker, når atomer kolliderer, men senere blev han interesseret i termodynamik og udviklede teorier inden for energitab i fx motorer, som så igen ledte til mere generel optimeringsteori. Kort efter oliekrisen i 1973 var han medstifter af forskningsfeltet endelig tids termodynamik, som fokuserer på tabene ved at have travlt.

Nysgerrigheden og glæden ved at finde løsningen på et problem eller

NBI har bevaret Niels Bohrs kontor, som det så ud, så Bjarne Andresen kan sidde i den verdensberømte fysikers lænestol, hvis han mangler en forskningsidé.

finde en ny vej fik han med hjemmefra fra forældrene, der begge var folkeskolelærere.

“Jeg fik altid at vide, at intet er umuligt – du har bare ikke fundet løsningen endnu, og det har jeg taget med mig”, siger Bjarne Andresen.

Unge må sige fra

Han husker, at han sagde til sin institutleder for snart 20 år siden, at han ikke ville søge forskningsmidler længere, da han havde vigtigere ting at bruge sin tid og kompetencer på, og det blev ikke modsagt, siger Bjarne Andresen og smiler.

Han erkender, at det vil være noget nær umuligt at forestille sig, at unge forskere vil blive tilbudt lignende arbejdsvilkår i dag, sådan som systemet nu er indrettet. Han har derfor også ondt af sine unge forskerkolleger, fordi de er afhængige af hele tiden at skulle skaffe penge, og fordi de har usikre ansættelsesvilkår, indtil de er langt oppe i 40'erne.

“De hopper fra ansættelse til ansættelse, hvor de skal udfylde specifikke arbejdsopgaver, hvilket betyder, at de

ikke får mulighed for at forfølge deres egne ideer. Det er dybt sørgeligt, at ingen tror på dem og giver dem frie hænder. Der drives rovdrift på de unge kompetente forskertalenter, vi har”, siger Bjarne Andresen.

Han mener dog, at de unge forskere også bærer et ansvar, fordi de ikke siger fra over for de arbejdsvilkår, som de bliver budt.

“De unge brokker sig ikke, fordi de ikke har oplevet, hvordan det burde være at være universitetsforsker. De fleste er et produkt af systemet, men man skal aldrig bare acceptere, at sådan er betingelserne. Universitetet skal være et tempel for nysgerrig søgen efter viden uden politiske eller merkantile krav”, siger han.

Blev del af klimafejde

Bjarne Andresen tilføjer, at det kan have personlige konsekvenser at sige fra over for systemet. Han har i hvert fald pålidelige informationer om, at han aldrig er blevet udnævnt til professor, selvom han bl.a. med en doktorgrad lever op til kriterierne for at blive forfremmet, fordi han har været kritisk og åbenmundet.

Hans kompromisløse stil var også årsagen til, at han havnede i lidt af et mediestormvejr tilbage i 2007, hvor han sammen med en kollega skrev en forskningsartikel, hvori de påpegede, at konceptet en global gennemsnitstemperatur er en fysisk umulighed. Det kunne bruges i debatten af klimaskeptikerne, for hvis man ikke kan udregne en gennemsnitstemperatur, hvordan kan man så påstå, at temperaturen er stigende?

“Jeg har kun taget videnskabelig stilling til eksistensen af denne termodynamiske størrelse, men helvede brød løs, og journalister ringede fra alle kontinenter på nær Antarktis i en uge. Længere rækker journalisters hukommelse åbenbart ikke, for derefter døde det brat”, siger han og smiler.

Han understreger, at han ikke har skrevet noget, som han har fortrudt, og at medieblæsten er noget, som han tager med.

Bjarne Andresen fastholder, at de statistiske metoder, som visse forskere benytter, er ganske subjektive, og at gennemsnitsberegninger kan foretages på uendeligt mange måder med vidt forskellige resultater.

Alt efter metoden kan man nå frem til, at temperaturen enten er stigende eller faldende, og at vi altså enten er på vej mod en overophedning af kloden eller en ny istid.

“Man har traditionelt benyttet en bestemt måde at udregne gennemsnitlig global temperatur på, men vi mangler en fundamental videnskabelig begrundelse for, at det lige er den metode, man har valgt”, siger Bjarne Andresen.

Han tilføjer, at han ikke betvivler, at klimaet ændrer sig i disse år – som til alle tider – og at mennesket yder et bidrag til forandringerne, men det irriterer ham, at mange klimaforskere udtaler sig politisk med deres forskerkasket på.

“Det ville være mere underligt, hvis klimaet forblev det samme. Klimaforandringer er imidlertid snarere et politisk problem, fordi de skaber menneskelige katastrofer og giver risiko for krige og migration”, siger Bjarne Andresen, der blandt andet er i gang med et projekt, hvor de forsøger at finde en ny metode til at måle klimaforandringerne, som er i overensstemmelse med termodynamikkens love.

På pension går han ikke lige foreløbig. ■

FORSKER på trods

Fysikeren Jesper Møller Grimstrup kan ikke slippe sin søgen efter en teori for kvantegravitation, selv om ingen i forskningssystemet vil støtte eller ansætte ham. Nu har han skrevet en bog om at gå sine egne veje som forsker.

“Og er det ikke essensen af at forske? At sætse alt, det hele, at være arrogant og trodsig og aldrig kapitulere, at blive ved med at ro ud over vandfaldene – og at vælge dem så store som overhovedet muligt – at prøve at forestille sig løsningen, før man rammer bunden, før klipperne knuser en? Hvad de sikkert vil gøre. Men så har man i det mindste forsøgt”.

Sådan lyder en passage fra Jesper Møller Grimstrups bog “Shell Beach”. En selvbiografisk, selvreflekterende bog om en forsker, der stædigt fortsætter arbejdet med en teori – Quantum Holonomy Theory – han selv har udviklet, selv om der hverken er penge eller plads til ham i den etablerede forskningsverden.

Med økonomi fra salget af sin lejlighed, fra et crowdfundingprojekt og fra en privat sponsor hægter han sig fast i udviklingen af sin teori, som han tror kan være den teori om kvantegravitation, der skulle kunne forklare nogle af de mest grundlæggende fysiske spørgsmål. En mytisk teori, som blandt andre Stephen Hawking udpegede som “The theory of everything”.

Idé for god til at dø

Jesper Møller Grimstrup er uddannet som fysiker fra KU og har en ph.d.-grad fra University of Vienna. Fra 2003 til 2011 har han haft postdocstillinger i Reykjavik og på Niels Bohr Institutet samt været gæsteforsker ved Institut des Hautes Études Scientifiques i Frankrig. I 2003 mødte han matematikeren Johannes Aastrup, som siden

har været hans makker i jagten på den banebrydende teori. Men hvor Johannes Aastrup fik arbejde ved Leibniz Universität i Hannover, så udtørrede brønden med stipendier og forskningsstøtte for Jesper Møller Grimstrup. Og der kunne historien være sluttet, som

PROFESSOR: UHELDIG OG INTROVERT

Ryszard Nest, professor ved Institut for Matematik på KU, har tidligere sampubliceret med Jesper Møller Grimstrup og Johannes Aastrup. Forskerforum har bedt ham vurdere deres arbejde og grunden til, at Jesper Møller Grimstrup ikke har kunnet finde fodfæste i forskningsverdenen.

“Der er bestemt kvalitet i deres forskning. Men om den er så banebrydende, som Jesper Møller Grimstrup mener, og om den ligefrem løser universets gåde ... det er ikke så nemt at sige. Det sidste, jeg har set, er gået mere i en standardretning”, siger Ryszard Nest.

Han bekræfter Jesper Møller Grimstrups påstand om, at man som forsker har bedre chancer, hvis man holder sig til mainstreamforskningen.

“Sarligt i fysik er der ting, der er meget modebestemte. Og ligger man uden for hovedfeltet, bliver man nemt marginaliseret. Jesper har været uheldig i, at der ikke er så mange, der interesserer sig for hans område. Men det er også lidt hans egen fejl, for han har ikke været god til at udvikle de kontakter, der gør, at man får samarbejdspartnere og støtte. Det er meget få mennesker uden sociale evner, der klarer sig, sarligt inden for fysik, hvor konkurrencen er meget hård”.

den gør for mange andre håbefulde forskere, der til sidst indser, at de mangler held, talent eller begge dele, og finder andre måder at ernære sig på. Den slutning vil Jesper Møller Grimstrup bare ikke acceptere.

“Jeg vil aldrig lande en permanent stilling uden at overbevise folk om vores ideer. De forskellige forskningssamfund må acceptere os, ellers bliver jeg aldrig ansat. Og det mest vanvittige er, at jeg i virkeligheden ikke ønsker at blive ansat, det er ikke meningen, at jeg skal være universitetsprofessor. Det, jeg ønsker, er at finde nogen til at hjælpe os, arbejde sammen med os, slutte sig til os. Jeg vil gerne lade ideen gå videre til andre. Den er for god til at lade dø”, skriver han.

Fysikstammer

Bogen er skrevet som en slags personlig afrapportering til dem, som har støttet den crowdfundingkampagne, der siden 2016 har medfinansieret hans forskning og livsophold. Den fortæller om udviklingen af Quantum Holonomy Theory, men det er i høj grad også en beretning om hans liv og oplevelser i jagten på støtte og anerkendelse af teorien samt de personlige op- og nedture, tvivl og tro, der følger med. Han oplever selv, at den manglende opbakning langt hen ad vejen skyldes, at hans teori falder uden for de toneangivende teoretiske skoler.

“Teoretisk fysik består af stammer, og hver stamme har sit eget magthierarki. Du skaber en karriere inden for en stamme ved at arbejde dig opad. Og hvis du ikke tilhører en af stammerne, vil du simpelthen ikke klare det. Du

er en fjende, du er en anomali, i bedste fald er du et nul”.

På den måde bliver bogen også et kritisk inside-/outsideportræt af forskningsverdenen og dens magtstrukturer.

Jagt på noget større

Ideen bag Quantum Holonomy Theory opstod hos Jesper Møller Grimstrup på en rejse til Tibet i 2002. Rejser og vildmarksliv er hans anden store passion,

og i bogen flyder naturoplevelserne og de fysikteoretiske overvejelser sammen i en næsten religiøs enhed.

“På en underlig omvendt måde tror jeg, at vores søgen efter videnskabelig sandhed, vores jagt på den endelige teori og det videnskabelige projekt i sin helhed ultimativt er en søgen efter en mytologisk fortælling. Det er en intellektuel søgen efter noget, der ligger uden for det intellektuelle”.

Bogen slutter før fortællingen. Om Jesper Møller Grimstrups teori rummer de svar, han håber på, og hvor længe han kan holde liv i sit forskningsarbejde på “low budget”, vil fremtiden vise. Foreløbig er der ingen slinger i valsen, fastslår han i en mail til Forskerforum: “Jeg føler det næsten som et personligt ansvar at tage vare på den ide og få svar på, hvad den indeholder”. ■

“Jeg fortryder ikke noget”

Jesper Møller Grimstrup mener, at det havde været en karrieremæssigt sikrere vej at lægge sig op ad de toneangivende forskningsområder, men det havde været at gå på kompromis med hans integritet som forsker.

Hvilke fordele og ulemper har det at være selvstændig forsker?

“Ulempen er økonomien. Jeg har en ret stram økonomi. Fordelen er, at jeg har meget mere ro. Ingen stress med at tænke på cv, publikationsliste, citationer, forskningsansøgninger, undervisning og alt det andet “støj”, som man bliver målt på i den moderne universitetsverden. Jeg har 100 procents frihed til at gøre, lige hvad jeg vil”.

Hvordan ser din arbejdsdag ud?

“Jeg har ikke nogen fast rytme. Der er perioder, hvor jeg arbejder næsten i døgndrift, hvis vi for eksempel har en god idé, hvor det er oplagt, hvad der skal gøres. Der er andre perioder, hvor jeg ikke arbejder så meget, fordi vi mest går og overvejer det næste skridt. Jeg har skruet en smule ned for tempoet. I perioden 2004 til 2017 arbejdede jeg meget intenst. I det sidste års tid har jeg

taget den mere med ro. Jeg har blandt andet også fokuseret mere på at deltage i debatten om klimaet”.

Du skriver i bogen om forsknings-”stammer”, hvor “man arbejder sig op indefra”. Hvad skulle du have gjort anderledes i din karriere, hvis du skulle have valgt en sikker vej?

“Den strategi, man som ung teoretisk fysiker skal anvende, hvis man vil have en fast stilling på et universitet, er at 1) være teknisk ekstremt dygtig og 2) arbejde så tæt på mainstream som muligt.

Man skal sørge for at producere en masse artikler, der bliver citeret så meget som muligt, hvilket vil sige, at man skal arbejde på noget, som mange andre også arbejder på. Man skal også helst publicere sammen med folk, der er højt oppe i hierarkiet. Det giver anseelse og flere citationer. Så jeg skulle have arbejdet på noget, der ligger meget nærmere mainstream, for eksempel strengteori, som næsten alle på Niels Bohr Institutet arbejdede med, da jeg var der”.

Ærgrer du dig i dag over, at du ikke spillede «sikkert spil» og sikrede dig en platform (fastansættelse), du kunne have udviklet din teori ud fra?

“Nej. Jeg fortryder ikke noget. Hvis man vil bedrive grundforskning, må man efter min mening være villig til at

risikere noget. Med “sikkert spil” sikrer man sig muligvis en karriere, men man går samtidig på kompromis med sin integritet som forsker. Hvis jeg først havde arbejdet på at sikre mig en fast stilling, så ville jeg heller aldrig have udviklet vores ideer til det niveau, som de har nu. Jeg mener i øvrigt ikke, at det er en selvfølge, at grundforskning skal foregå på et universitet. Og unge forskere, der står over for et valg mellem deres egne ideer og deres karriere, skal måske overveje, om de kan finde andre rammer for deres virke. Det gør forfattere, kunstnere og musikere også, så hvorfor ikke forskere?”

Hvor ser du dig selv om ti år?

“Det har jeg ingen anelse om. Heldigvis. Men jeg håber på, at Johannes og jeg har fundet nogle svar på vores spørgsmål. Jeg regner med, at vi bliver ved med at arbejde, indtil vi enten bliver overbevist om, at vi befinder os i en blindgyde, eller når i mål”.

Jesper Møller Grimstrup ønskede ikke at medvirke i et mundtligt interview om sin bog. Interviewet er derfor foregået som e-mailkorrespondance. “Det skal ikke forstås som et udtryk for manglende interesse. Men jeg har det lidt som med alle de andre ting, jeg foretager mig (forskning, crowdfunding), at jeg gør tingene lidt på min egen måde”, forklarede han.

Jagten på forfatterbegrebets 4.000 år gamle rod

I tusind år gamle lertavler med kileskrift leder ph.d.-studerende Sophus Helle efter grunden til, at vi begyndte at interessere os for, hvilke personer der skrev teksterne. Svaret begynder med en sumerisk prinsesse.

Der er en første gang for alting. Og mange af disse første gange finder man i Mesopotamien – civilisationens vugge. Her i det frugtbare område mellem floderne Eufrat og Tigris begyndte vores forfædre at dyrke jorden, her opstod byer, her opstod et skriftsprog, med skriftsproget kom litteraturen, og med litteraturen kom forfatterne.

Men hvorfor? Hvorfor springer forfatterbegrebet og navngivne forfattere pludselig ud af en tradition af anonyme fortællinger? Det spørgsmål har Sophus Helle sat sig for at besvare i sin ph.d.-afhandling.

“Den ældste litteratur, vi kender til, er fuldstændig anonym. Men på et tidspunkt begynder man at interessere sig for, hvilket menneske der står bag teksten. I nogle tilfælde er det rigtige forfattere, i andre tilfælde tager de tekster, som oprindeligt er skrevet anonymt, og kobler det med mytiske og legendariske forfattere. I dag er der forfattere til alt, men der var et punkt, hvor forfatter-skabet i udgangspunktet var anonymt, og jeg interesserer mig for, hvornår og hvordan den forandring sker”.

Verdens første forfatter

Sophus Helle studerede assyriologi på KU og blev fascineret af de mesopotamiske kulturers udviklinger og omvæltninger.

Sumerprinsessen Enheduana – verdens første forfatter – er angiveligt afbildet på den berømte “Disc of Enheduanna”, der blev udgravet i 1927. Hun ses med sin husholderske, sin frisør og sin sekretær.

“Det er en verden fuld af paradokser, drama og store følelser, omvæltninger og konstante forandringer. Det interessante ved assyriologi er, at det rummer enormt mange aspekter. Man lærer om alt fra pengesystem, til hvordan de udøver magi. Men det mest interessante var helt klart deres litterære tekster”.

Litteratur 3.000 år før Kristi fødsel fandtes i form af kileskrift kradset med sivstrå ind i vådt ler, der herefter blev lagt til tørring. Disse lertavler har en fantastisk holdbarhed, og i dag kan de ses og læses på en række forskellige museer, blandt andet i England, USA og Irak.

Fortællingerne, man kan læse på de ældste lertavler, er helt anonyme. Men pludselig dukker et navn op: Enheduana – sumerisk prinsesse og verdenshistoriens første navngivne forfatter.

“Det er vildt, at verdens første forfatter er en kvinde. Alle kender til Homer,

men der er ingen, der kender til Enheduana. Og så er det enormt velskrevet litteratur, i den forstand at det er så enormt kompakt og tykt og fyldt af sprog. Man kan virkelig dvæle enormt længe ved hver linje. Dertil kommer, at det er meget metarefleksivt. Det er også digtning, der handler om digtning, der tænker over, hvad poesi gør ved verden, og hvordan man kan ændre verden med ord”.

Prinsesse er guf

Enheduanas tekster spiller en helt central rolle for Sophus Helles projekt. Dels fordi hun er det første eksempel på en navngiven forfatter. Dels fordi hun forholder sig refleksivt til sit eget forfatterskab.

Jeg er ypperstepræstinden, jeg er Enheduana! Men selv om jeg bar min offerskål og sang min glædessang, er der stillet begravelsesgaver frem til mig –

lever jeg her ikke længere? Jeg gik hen til dagslyset, men dagslyset brændte mig, jeg gik hen til skyggen, men den indhyllede mig i en sandstorm. Min honningmund er blevet til fråde, min evne til altid at forsøde sind er vendt til støv.

Sådan lyder det i Enheduanas hymne til gudinden Inana. Digtet handler om en historisk begivenhed, hvor oprørere har indtaget byen Ur og sendt Enheduana i eksil.

“Det er et digt om, hvordan hun kan redde sig tilbage til sin magtposition ved at skrive det digt. Hun har mistet sin veltalende, så det er kun ved at få den tilbage at guderne vil hjælpe hende. Og ved at komponere det her digt lykkes det hende at overbevise guderne om at støtte hende. Så ikke alene skriver hun den første tekst, hun skriver selv om det. Så det er virkelig guf for mit projekt”.

Forfatter kondenserer kulturer

Når man i dag studerer lertavler med Enheduanas tekster, er der tale om kopier skrevet 500 år efter hendes død. Teksterne er skrevet af studerende på oldbabylonske skoler, hvor Enheduana simpelthen var en slags pensum, og hvor sumerisk var et dødt sprog, som blev holdt ved lige, på samme måde som latin bliver i dag.

Af samme grund kan Sophus Helle og hans kolleger i assyriologien lidt paradoksalt ikke sige med fuldstændig sikkerhed, at Enheduana selv forfattede de tekster. I teorien kunne de være forfattet efter hendes død og tillagt hende.

Men netop forfattermytens betydning er en af de vigtige pointer i projektet. For hvorfor er det, at det på et tidspunkt for omkring 4.000 år siden begynder at blive relevant at notere navnene på dem, der står bag ordene? Det har Sophus Helle undersøgt ved at se på de kulturelle og historiske kontekster omkring de første forfatterskaber.

“Jeg har en teori, som jeg arbejder med. Forfatterbegrebet bliver vigtigt på tre bestemte tidspunkter i den her periode. Og det, tidspunkterne har til fælles, er, at det er tidspunkter, hvor et sprog er ved at dø ud, og kulturen er ved at forsvinde. Så jeg tror, man bruger forfatteren til at repræsentere

VIS OS DIT PH.D.-PROJEKT

Hvem: Sophus Helle, cand.mag. i assyriologi.

Hvad: “The Invention of Authors”.

Hvor: Institut for Kommunikation og Kultur, Afdeling for Litteraturhistorie og Retorik, AU.

Hvorfor: Oldtidens første litteratur var helt anonym, men på et tidspunkt begynder forfatterbegrebet at dukke op. Projektet undersøger, hvem de første kendte forfattere var, og hvorfor man dengang begyndte at interessere sig for, hvilke personer der stod bag teksterne.

det system. Man kondenserer det abstrakte, urørlige kulturelle system til et menneske, for det er ligesom mere til at gribe og holde op. Vi kender det også i dag. Når der opstår et spørgsmål om, hvad det vil sige at være dansker, så laver vi en kulturkanon, sætter det på formel og binder det op på enkelte mennesker. H.C. Andersen, Oehenschläger – det er sådan, vi er, derfor bliver forfatteren vigtig”.

Myten frem for mennesket

En tekst får betydning ikke alene på grund af indholdet, men også på grund

af bevidstheden om den forfatter, der står bag.

I den forstand bliver forfatteren i sig selv en lille del af historien. Sophus Helle beskriver det som et erkendelsesmæssigt gennembrud for ham selv og projektet, da han begyndte at betragte forfatterskabet i det lys.

“Før rodede jeg lidt rundt i, om jeg var interesseret i det rigtige menneske eller myten bag forfatteren. Det var, da jeg fik skelnet, at det hele faldt på plads. Vi ser forfatteren som en lille fortælling om fortællingen. Og det, der interesserer mig, er, hvornår litteraturen begynder at få den her lille ekstra fortællerkrølle på sig”.

Sophus Helle skriver sin ph.d. på AU's afdeling for litteraturvidenskab. Det stærke litterære fokus i projektet gjorde, at han valgte at skifte fagmiljø fra assyriologi.

“Det har betydet, at jeg går mere teoretisk og komparativt til værks. Var jeg blevet på assyriologi, havde jeg nok gået mere filologisk til værks – siddet med tekstene alene for at finde ud af, hvad de siger. Jeg føler, at det er mellem to felter, det store teoretiske felt opstår. Men nogle gange kan man til gengæld godt føle, at man ikke taler til nogen af delene. Så det er både en gave og en udfordring”.

Projektet “The Invention of Authors” skal afsluttes i marts 2020. ■

STORHITTER MED “GILGAMESH”-OVERSÆTTELSE

Sophus Helle har allerede undervejs i sit ph.d.-forløb kunnet konstatere en stor succes omkring studiet af assyriologisk litteratur. I foråret udgav Gyldendal en ny dansk oversættelse af det klassiske helteepos om sumerkongen Gilgamesh, der regnes som verdenshistoriens første hovedværk. Og det er netop Sophus Helle, der har oversat teksterne fra akkadisk og genfortalt det i samarbejde med sin far, digteren Morten Søndergaard.

Bogen har været en enorm succes. Den er nu trykt i fjerde oplag, og anmelderne har været begejstrede. Eksempelvis kaldte Politiken-anmelderen Bjørn Bredal udgivelsen for “et af de mirakler, som gør livet værd at leve”, og han giver den seks stjerner, ligesom den i flere andre aviser har fået topbedømmelse.

Den store succes har åbnet en række døre for Sophus Helle og givet ham blod på tanden som formidler af den assyriologiske litteratur og kultur.

“Det har ført til en masse formidlingsmæssige aktiviteter, og jeg synes, det er enormt fedt at kunne tage sin viden og bringe den ud i en større offentlighed. Det kunne jeg godt tænke mig at fortsætte med, i den udstrækning det kan lade sig gøre”.

I øjeblikket føler han sig derfor slet ikke sikker på, at han vil fortsætte inden for forskningen, når ph.d.-afhandlingen er afleveret.

“Jeg ved det ikke helt. Lige nu tænker jeg, at alle veje fører til rom, og Rom er for mig at kunne tage en kultur og vise den frem. For mig er formidlingen helt sikkert vigtigere end forskningen. Om forskningen så er en god vej derhen, må tiden vise”.

Studieledere skal ud i undervisningslokalerne

Der er grøde inden for studieledelse. Aalborg Universitet står midt i en stor studieledelsesreform. IT-Universitetet overvejer en ny organisering af studieledelsen. Og mit eget fakultet – Samfundsvidenskab – diskuterer også en studieledelsesreform i dette efterår. Dertil kommer rygter om, at ministeriet længe har overvejet en indsats omkring studielederne og studienævnene, i kølvandet på at hele to store ministerielle rapporter utvetydigt konkluderede, at universiteterne har et strukturelt problem omkring ledelsen af uddannelserne.

Aktuelt ruster universiteterne sig desuden med tværgående uddannelsesstrategier, datainformeret uddannelsesledelse (også kaldet Learning Analytics) og en omorganisering af de studieadministrative procedurer. Hensigten er at skabe mere sammenhæng og mobilitet på tværs af uddannelserne, styrke gennemsigtighed og ansvarlighed i beslutningsprocesserne og modvirke vilkårlighed og ineffektivitet i den studieadministrative sagsbehand-

SKREVET AF

Thomas Harboe, centerleder, ph.d., Københavns Universitet. Programleder for de nationale ledelsesudviklingsprogrammer for uddannelsesledere ved alle otte danske universiteter

ling. Alt sammen gode og nødvendige målsætninger.

Initiativerne kommer dog ikke uden en pris og giver blandt andet udfordringer i forhold til studieledernes kontakt med basisorganisationen. Og det er her, besøg i undervisningen kan være en løsning.

Traditionelt er studielederne kollegiale ledere, der bliver hentet fra fagmiljøerne i kortere eller længere perioder og forventes at vende tilbage til disse fagmiljøer efter endt ledelsesperiode. De har som sådan hidtil været en form for amatørledere uden egentlig ledertræning og har måske endda heller ikke specielt meget motivation i retningen af at ville være ledere. Hele deres professionelle liv har de sigtet mod at blive forskere, og her kan tre-seks år som studieleder føles som spildtid. Faktisk oplever flere studieledere, at perioden som studieleder er direkte negativ for deres universitetskarriere.

Studieledernes hidtidige praksis har typisk været meget dialogisk og tilidsbåret. Det er ledere, der går meget rundt i miljøerne og taler med undervisere, studerende, administration og andre ledere. De bygger broer i organisationen, og den foretrukne vej er konsensus frem for dekretter.

Det gode ved denne traditionelle

model er, at studielederne er lokale faglige ledere med en solid føling med både undervisning, uddannelse og studerende. De ved, hvor skoen trykker, og er ofte de eneste i organisationen, der med sikker hånd kan koble studieordningerne med fagfaglighed.

Udfordringen er, at selvsamme studieledere typisk ikke kan se ud over deres egen lokale og meget snævre organisatoriske horisont. De bliver lokalpatrioter, der kæmper for deres lille hjørne af universitetet uden at have blik for helheden og det, der går på tværs af uddannelserne.

Samtidig har den studieadministrative sagsbehandling traditionelt heller ikke været studieledernes stærke side. Ofte beklager studielederne sig over mængden af administrative opgaver og efterlyser mere support fra studieadministrationen. Omvendt beklager studieadministrationen sig over studieledere, der ikke forstår og vægter sagsbehandling. Ifølge studieadministrationen forstår studielederne især ikke, at vilkårlighed er gift for sagsbehandling.

Det er alt dette, som de seneste ledelsesreformer på universiteterne adresserer. Nu skal studielederne i højere grad kobles på den overordnede strategi: De skal trænes i at monitorere

og evaluere deres uddannelser med data, de skal gennemføre obligatoriske ledertræning, og de skal understøttes af en studieadministration, hvor arbejdsdelingen mellem dem og studie-

administrationen er mere tydelig. Kort sagt skal deres ledelsestilgange professionaliseres.

Prisen er, at studielederne trækkes en smule væk fra deres lokale fagmiljø. Studielederne bliver i højere grad fuldtidsledere, der er trænet i mødedeltagelse, strategi, Excel-ark og sagsbehandlingsprocedurer. Og vi ved fra andre dele af den offentlige sektor, at så snart dette sker, vender ledernes blik fra at være nedadrettet til at blive opadrettet i organisationen. Og derved risikerer de at miste det, som var deres

“ Faktisk oplever flere studieledere, at perioden som studieleder er direkte negativ for deres universitetskarriere.

Thomas Harboe

allerstærkeste kort, nemlig deres solide føling med basisorganisationen.

Vi har derfor brug for at balancere de nye ledelsesreformer med ledelsestilgange, der fastholder en vis kontakt med basisorganisationen, samtidig med at studielederne gennemgår en vis professionalisering i deres ledelse.

Løsningen kan være at træne studieledere i regelmæssigt at besøge undervisningen. Det kunne sikre dem en synlighed og indsigt i de lokale pædagogiske praksisser. Samtidig kan det være en måde at vise ledelsesmæssig anerkendelse af undervisningen på. Og det kan have den afledte effekt, at undervisningen afprivatiseres, fordi både undervisere og studerende bliver vænnet til, at aktiviteterne i klasseværelserne ikke er en lukket privat pædagogisk praksis, men noget, der forventes at kunne deles og diskuteres med ledere og kollegaer.

Måske vil nogle studieledere indvende, at de allerede selv underviser og derfor godt ved, hvad der sker i undervisningslokalerne. Men det er naturligvis ikke nok at basere denne viden på egne undervisningserfaringer. Studielederne skal også ud i de undervisningslokaler, hvor deres egen fagfaglighed kommer til kort, hvis de for alvor skal kunne være studieledere for hele uddannelsen.

Selvfølgelig vil sådanne regelmæssige besøg være tidskrævende for studielederne, og vi har derfor brug for at opfinde koncepter, der ikke er for tidskrævende og samtidigt giver studielederne den ønskede tilstedeværelse i undervisningslokalerne. Den pædagogiske faglitteratur er dog allerede fuld af sådanne koncepter – såkaldte “classroom walk-through” eller “learning walks” – hvor den gennemgående pointe er, at den slags besøg ikke kræver specielt lang tid. Påstanden er, at en leder sagtens kan få fin føling med undervisningen gennem et 5, 10 eller 20 minutter langt besøg, især hvis det sker regelmæssigt.

De studieledere, jeg har talt med om at besøge undervisningen, er desuden bekymrede for, hvordan underviserne ville opleve et sådant besøg fra studiele-

deren. Fx fortalte en studieleder mig, at det føltes lidt, “som om chefen er kommet på besøg”.

For at teste denne bekymring udsendte jeg et kortfattet spørgeskema til 600 undervisere fra alle otte danske universiteter. I spørgeskemaet stillede jeg to spørgsmål om, hvordan underviserne opfatter deres nærmeste studieleder, og hvordan de ville opleve et besøg af studielederen i deres undervisning. 94 besvarede skemaet, og resultatet var overvældende positivt over for sådanne besøg.

Mange fremhævede, at de ville føle det som en velkommen ledelsesmæssig opmærksomhed over for deres undervisning, og at de ville se positivt på feedback fra studielederen om deres undervisning. Omvendt ville kun ganske få blandt underviserne opfatte det som en upassende ledelsesmæssig indblanding. Selvsagt er denne spørgeskemaundersøgelse bare en indikation og ikke evidens, men det viser som minimum, at der er et uopdyrket potentiale for studielederne for at vise synlighed og nærvær gennem at besøge undervisningen.

Min opfordring til studielederne er derfor at overveje en eller anden form for rutinemæssige besøg i undervisningen: Hvis I er enige i, at de nuværende ledelsesreformer risikerer at trække jer for langt væk fra basisorganisationen, kan regelmæssige og systematiske besøg i undervisningen være et interessant supplerende ledelsesværktøj for jer. Det er en måde at balancere de nuværende ledelsesreformer på og modvirke risikoen for, at I bliver distancerede ledere uden dybere føling med undervisningen. Desuden er det en måde for jer på at vise ledelsesmæssig anerkendelse af det store pædagogiske arbejde, der dagligt udføres i undervisningslokalerne. ■

SE MERE PÅ

<https://www.conferencemanager.dk/basiskursusuddannelsesledelseE19>
<https://conferencemanager.events/lighthouse>.

Kritiske eftertanker angående APV'en

Det er lovpligtigt at foretage APV'er på universiteterne og mange andre steder i samfundet, og som ansatte på Uddannelsesvidenskab på DPU har vi da også velvilligt deltaget i APV 2019. Men siddende over for de mange datakørsler, procenttal og farverige kolonner i Totalrapport 1818 og Enhedsrapport 2479 melder eftertankerne sig.

“Jeg føler mig godt tilpas på mit arbejde”, “Jeg er tilfreds med fremtidsudsigterne i mit arbejde”, “Jeg ved, hvad der forventes af mig i mit arbejde”, “Jeg har mulighed for at udvikle mig”, “Jeg kan anbefale andre at søge arbejde på Aarhus Universitet”... Side op og side ned sættes det selvrapporterende “jeg” i fokus som perspektivisk centrum for at foretage arbejdspladsvurderingen (APV'en). Der spørges ikke ind til kernedydelserne for universitetet: forskning, undervisning, formidling. Ej heller til agtelsen for universitetets samfundsmæssige og kulturelle opgave som dannelses- og åndsinstitution og som formidler af ny viden til alle og enhver.

Tilsyneladende er det vigtigere at spørge ind til “jegets” psykiske og selvevaluerende konstitution end at stille spørgsmål af typen: “Er det muligt for dig og dine kolleger at danne og uddanne de studerende på det højest tænkelige niveau?”, “Bidrager den nuværende uddannelsespolitik til, at universitetets raison d'être kan videreføres, agtes og praktiseres?”, “Hvorfor skære ned på vejledning og holdundervisning – og afskaffe mundtlig censur på bachelor- og specialeforsvar og specialeudtalelsen – selvom disse evident forringende tiltag modsiges didaktisk og pædagogisk viden?”

Således får APV'en en meget uheldig slagside mod det individuelle og jecentredede. Det bliver umuligt at italesætte erfaringer og formulere en differentieret kritik af de forringede vilkår, vi driver universitetet på. Som ansatte tilskyndes vi ikke til at formulere os inden for en fælles og intersubjektivt baseret kommunikationshorisont. Dertil kommer, at de uddannelsesstrukturelle, uddannelsespolitiske og

hverdagsundervisningspraktiske erfaringer udblændes og “glemmes”.

Kort sagt producerer APV'en blindhed ved primært at spørge til hin enkeltes sentimentaler. Vi tvinges til at foretage en kortåndet subjektiv selvfordobling på kommando – til at tale højt og “ærligt”, selvom det foregår tavst og sker anonymt – indrammet af en kvalitetsløs, doven og substansindifferent 5-trinsskala.

Videnskabsteoretisk er grundlaget for produktion af viden meget tyndt. Man rammes uvilkårligt af følelsen af endnu en gang at deltage i en dyr og ritualiseret spildtidsmaskine, der hellere vil meningspludre og psykosovse end drøfte væsentlige anliggender.

Loyalitet og ambassadørvillighed

På side 3 i såvel DPU's APV 2019 som Uddannelsesvidenskabets ditto omtales indikatorerne “loyalitet” og “ambassadørvillighed” – sidstnævnte ligner en fiks neologisme. Og jo da, det er jo ikke dårligt at være ansat på AU i en tid, hvor der er blevet fyret ca. 500 univer-

SKREVET AF

sitetsansatte lektorer ud af i alt ca. 13.500 på landsplan det sidste års tid. Tænk blot på AUC og RUC.

AU's ledelse er økonomisk påholdende, strategisk efne og foregribende i deres overgreb på universitetet. Ved hjælp af en nidkær anvendelse af fremdriftsreformen er det lykkedes at producere færdige kandidater på rekordtid. Dertil kommer så de ovennævnte besparelser på vejledning, eksaminationer mv. Snart skal vi sikkert også til at foretage enebedømmelser af de studerende, selvom retsgarantier for upartiskhed og uhildethed vil blive trådt under fode. Så jo, lad mig fluks blive ambassadør og fortaler for en institution, der endnu ikke fyrer mig og mine kolleger, men ligefrem fik "foræret" tretten nye stillinger i 2018.

Men problemet er, at disse dilemmaer, modsætninger og stridende rationaler, der gemmer sig inde i og bag tallene for hhv. loyalitet og ambassadørvillighed, ikke får mæle. Igen druknes de data, der kom ud af at spørge folk, om de er veltilfredse og kan anbefale andre at søge ansættelse på AU.

Kort sagt giver APV'en ikke de ansatte mulighed for at artikulere og videreformidle komplekse tanker og udsagn, der ville kunne læres noget af. Igen produceres der overfladisk "viden". Som om vi som højtuddannede og rimeligt selvstændigt tænkende væsener skal se os portrætteret som potentielle bærere af hverveplakater for AU og servile uddelere af smileyer. Jeg føler mig m.a.o. talt ned til, og det er fandens trættende på både "den korte og den lange bane", som man siger.

En behændig krydskobling af "kvant" og "kval"

Det snedige og metodisk-konsensuelt-helgarderende ved udformningen og serveringen af APV'en er, at den formår at krydskoble de umage størrelser: "kvant" og "kval". På sin vis er der mulighed for at høste kvalitative pseudofænomenologiske rådata ("hvor-

Steen Nepper Larsen, lektor v. Uddannelsesvidenskab på DPU, Aarhus Universitet

dan har du det-agtigheder") i form af kvantitative "udsagn" (dvs. ratede værdidomme sans phrase = helt nøgne numeriske talstørrelser: 1-5) inden for et lukket og frem for alt ikkeargumenterende eller åbent reflekterende univers bestående af rigtige talehandlinger inkl. et muligt semantisk overskud af mening. Således afvæbnes kritikken og en del af ubehaget ved at deltage a priori; thi det kan jo hævdes, at medarbejderne er blevet hørt, og at det enkelte menneskes stemme er blevet repræsenteret og i multiadderet form tegner APV-stemningen på arbejdspladsen.

Måske helgarderingen bedst kan forstås som en postpositivismekritisk form for nypositivisme, der booster positive og nivellerende datakørsler med individuelle smagsytringer, der kun kan ytres inden for et altid-allerede fastlagt rum, afgrænset af forsimplede spørgsmål. På denne måde forsvinder totaliteten os af hænde og ikke mindst af syne. Komplekse analytiske begreber og tankeformer kan ikke ytres. Det dilemmafyldte arbejdsfelt, vi "befolker" og virker inden for som universitetsansatte, bliver ikke talt frem i sin egen ret, men snarere hakket i stykker af kolonner af indhøstede sentimentier omformet til kvalitetsløse rækker af gennemsnitstal.

Den private brug af fornuften overtrumfer den offentlige ditto

I sin berømte tekst "Besvarelse af spørgsmålet: Hvad er oplysning?" fra 1784 skelner Immanuel Kant mellem den private og den offentlige brug af fornuften. Den private brug af fornuften praktiseres inden for erhvervets sfære, hvor man er forpligtet til at adlyde. Kant har en lydig embedsmand i tankerne, der udøver et borgerligt erhverv. Privatbrugen af fornuften kan ikke være fuldstændig fri; den må være indskrænket og tage hensyn til de mål, som forvaltningsapparatet er sat til at følge i fællesskabets tjeneste i det borgerlige samfund.

Men den offentlige brug af fornuften er derimod ikke styret af krav fra ansættelsesforholdet, ej heller kan den reduceres til at have rod i eller udtrykke privatpersonens særinteresser. Den offentlige brug af fornuften drejer sig helt fundamentalt om tankefri-

hed og om at værne om et offentligt rum, inden for hvilket den frit tænkende borger kan udtrykke sig. Kant begrundede eksistensen af – og forsvarede muligheden for at etablere – et lærd, læsende, lyttende og talende publikum, der – læst og fortolket kritisk i en 2019-kontekst – eksempelvis kan føre samtaler om, hvornår det er betimeligt eller måske ligefrem ødelæggende for fornuften og friheden at skulle være tvunget til at agere som lydige tandhjul i en stor maskine.

Det ligger ligefor at foretage en tydning af APV'en ved hjælp af Kants distinktion mellem den private og den offentlige brug af fornuften. Når vi som universitetsansatte mere eller mindre velvilligt deltager i APV'en, så gør vi anvendelse af den private fornuft. Vi giver med andre ord arbejdspladsens, hvad arbejdspladsens er. Men samtidig ligger den offentlige brug af fornuften underdrejet. APV'erne bliver ligesom kursusevalueringerne på Blackboard, budgetlægningerne, London-modelkursusdesignet, studietrinstilvækstberegningerne etc. til afsjælede anliggender for en servil og privat brug af fornuften; mens den offentlige brug af fornuften svinder ind.

Den universitære offentlighed risikerer at udånde, når de ansattes fornuft i stigende grad fjern- og fremmedbestemmes af ydre instanser og placeres inden for ritualiserede sprogspil, der ikke just er præget af en autotelisk og fællesskabsstiftende fornuftsbrug, dvs. en brug af fornuften, der på én gang ikke har et andet mål end sig selv, men som dermed samtidig kan kvalificere det fælles virke i nysgerrighed, åbenhed og frihed. Ambitionen må bestå i, at vi formår at artikulere et stærkere vi.

Så længe vi afæskes svar på lukke(n) de spørgsmål, bliver vi gjort dummere, end godt er, ved udelukkende at privatisere brugen af fornuften. Lad os genrejse res publica, en fælles offentlighed med højt til loftet, hvori vi aktivt gør brug af fornuften uden angst. Vi kunne passende starte med at opfinde et alternativ til APV'en og kaste os ud i en fælles samtale om, hvordan det rent faktisk går på universitetet og ikke mindst står til med universitetets idé og ånd(enød). ■

KVOTE 2:

Kloge børn eller kloges børn?

Politikerne ønsker en revidering af optagelsessystemet, men findes der overhovedet bedre alternativer? "I andre lande er de misundelige på vores optagelsessystem", fortæller forsker, der advarer imod kvote 2-optag, der favoriserer elitens børn.

Politikere ønsker nyt optagelsessystem med øget brug af kvote 2-redskaber. Men er kvote 2-optagne studerende kloge, eller har de bare lært af deres kloge forældre, hvordan man virker klog?

Karakterræs og ekstreme adgangskvoter på de mest søgte uddannelser har skabt politisk flertal for at ændre optagelsessystemet. Både regeringen og støttepartierne SF og Radikale Venstre ønsker et nyt optagelsessystem, hvor karakterer spiller en mindre rolle.

"Det skal bygge mere på optagelsessamtaler og optagelsesprøver", har SF's gruppeformand, Jacob Mark, udtalt til DR og begrundet med, at dårlige karakterer i irrelevante fag kan ødelægge ens muligheder for at komme ind på drømmestudiet.

Han ønsker folketingsforhandlinger inden jul om et nyt optagelsessystem.

Og den er uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen (S) helt med på.

"Det, synes jeg, meget usunde fokus på karakterer i de seneste år skal blødes op. Der er brug for hele mennesker, der kan tænke kreativt, kritisk og er motiverede. Karaktererne fylder for meget, og de fylder i særdeleshed for meget for vores unge, som i mange tilfælde knækker, hvis de ikke får lige præcis den karakter, de har brug for", udtalte hun ligeledes til DR.

Ved, hvad de skal sige

At droppe karakterer til fordel for kvalitativ udvælgelse kan lyde godt og ædelt, men bagsiden af medaljen er knap så glinsende. Undersøgelser viser nemlig, at kvote 2-optag med ansøgninger og samtaler primært tilgodeser børn af højtuddannede. Politikerne risikerer derfor et tilbageskridt i forhold til at bryde den sociale og uddannelsesmæssige arv.

"Så snart man bevæger sig over i alternative, subjektive optagelseskriterier, har det en tendens til at favorisere børn fra højtuddannede hjem, fordi de er gode til at finde ud af, hvordan man performer – de ved, hvad man skal sige", fortæller seniorforsker Jens-Peter Thomsen fra forsknings- og analysecenteret VIVE, der forsker i forholdet mellem uddannelse og social mobilitet.

Han advarer politikere mod at lade sig rive med og forandre et system, som et langt stykke hen ad vejen virker rigtig godt.

"Når de snakker om, at vi fuldstændig skal ændre optagelsessystemet, synes jeg, det er alt for forhastet. Man skal virkelig passe på, at man ikke smider et system ud, som er det mindst ringe".

Frygter uforudsigelighed

Han fortæller, at forskerkolleger i flere andre lande med en vis misundelse ser på det danske karakterbaserede optagelsessystem, fordi det er enkelt, gennemsigtigt og ikke så socialt skævvridende som optagelsesprøver. Det gælder blandt andet amerikanske universiteter, der har et langt stærkere element af udvælgelse.

"Som barn af kortuddannede er man bedre tjent med et system, der er forudsigeligt. I dag ved du, at du har tre år til at få et højt gennemsnit. Men hvis du til sammenligning kommer til en optagelsesprøve, har du et skud i bøssen, og du aner ikke, hvad der gjorde forskellen. Din retsstilling er helt anderledes".

Jens-Peter Thomsen peger også på, at karakterræset, som politikere gerne vil til livs, ikke er et nyt fænomen. Det er blot kommet til at virke voldsommere på grund af den karakterbonus, der blev indført i 2009.

"Jeg anerkender, at der kan være en masse utilsigtede effekter ved karakter-systemet. Men hvad er alternativet? Man fjerner ikke ræset ved at fjerne karaktere-

rer. Det vil stadig være håbløst svært at komme ind på psykologi og medicin”.

Hans primære opfordring er, at man grundigt undersøger virkningerne af forskellige metoder, inden man begynder at ændre systemet.

Forhåndsmøde med studiet

Og den bøn er allerede blevet hørt. Den tidligere uddannelsesminister Tommy Ahlers nedsatte i foråret en ministeriel arbejdsgruppe, der netop skal undersøge alternativer og supplerende elementer til det danske optagelsessystem. Det arbejde har været afbrudt af valgkamp, regeringsskifte og sommerferie, men fortsætter nu igen.

En inspiration for den tidligere minister, som Jacob Mark også refererer til, er SDU, der for to år siden indførte en udvidet brug af kvote 2-optag med den såkaldte uniTEST – en multiple choice-øvelse med 60 spørgsmål, som tester evnen til at ræsonnere og forstå forskellige områder. Nogle fag supplerer yderligere uniTESTen med ansøgninger og interview, andre har som led i ansøgningsprocessen, at man skal overvære en undervisning med efterfølgende grupperefleksion.

Et meget centralt element er ifølge SDU's studiechef, Annette Lund, at alle kvote 2-ansøgere møder op på SDU og får et møde med det studie, de vil søge ind på.

“Hovedtesten er, at hvis man ikke synes, man kan afsætte en dag til at komme herhen til optagelsesforløbet, så er det op ad bakke. Så det er i sig selv en mekanisme. Vi hører fra det videnskabelige personale, at det, at de studerende allerede har stiftet bekendtskab med studiet, gør, at de møder ind med et engagement og en drive, man før brugte to-tre uger på at få op at køre”, siger Annette Lund.

Pengene tjenes hjem

Formålet med større kvote 2-optag er at få mere motiverede studerende, der dermed også klarer studierne bedre. Og de ambitioner holder foreløbig stik, viser målingerne.

“Er du kommet igennem kvote 2, har du en prøveperformance, der ligger et par procentpoint bedre end kvote 1. Og det var også det, vi regnede med på forhånd”, siger hun.

Afviklingen af de mange test og aktiviteter er en stor og ressourcekrævende affære. Men kalkulen er, at pengene bliver tjent hjem qua bedre gennemførelse og dermed flere STÅ-midler.

De undersøgelser, der viser, at kvote 2-optag primært fremmer akademikernes børn, kan Annette Lund ikke se afspejlet på SDU.

“Vi kan ikke genkende det. Vi har en hel del personer med en håndværksmæssig baggrund, der har haft svært ved at gennemføre gymnasium og kommer med ringe gennemsnit. De har mulighed for at vise, at de kan og er motiverede. SDU har generelt gode erfaringer med studerende fra ikke-akademiske hjem, hvilket blandt andet skyldes vores geografi”.

Hun tøver ikke med at kalde SDU's model en succes – for SDU. Om den vil virke andre steder, tør hun ikke sige.

MANGE MENINGER OM OPTAGELSESSYSTEMET

Ifølge en rapport udgivet af EVA i 2018 er risikoen for frafald større, jo lavere karakterer i gymnasiet den studerende har fået. Rapporten viser samtidig, at frafaldet er mindre i kvote 2-optaget end i kvote 1, men tager forbehold for, at de to grupper ikke er direkte sammenlignelige i forhold til en effektanalyse.

- Kvalitetsudvalget anbefalede i sin rapport (2014), at uddannelser maksimalt bør have karakteren 7 som adgangskrav, og er der herefter for mange ansøgere, bør de vurderes individuelt, for eksempel gennem motiverede ansøgninger, interview og optagelsesprøver.
- Dansk Industri går officielt ind for et optagelsessystem, hvor karaktergennemsnittet vægtes i forhold til karakterer på relevante enkelte fag.
- AU's prorektor, Berit Eika, har argumenteret imod vægtningen af enkeltkarakterer, da det vil skabe yderligere pres for at toppræstere til enkelte eksamener og underminere gymnasieskolens almindelige formål.
- KU vil fra 2020 fjerne et karakterkrav for kvote 2 og i stedet indføre en prøve for alle kvote 2-ansøgere. På baggrund af testresultatet vil nogle gå videre til vurdering af et fagligt optagelsesudvalg, hvor der suppleres med et interview.

Strategisk karakterjagt

RUC-rector Hanne Leth Andersen sidder i referencegruppen bag den arbejdsgruppe, der skal undersøge og komme med forslag til et nyt optagelsessystem. Her sidder hun som repræsentant for Danske Universiteter, der i sig selv rummer ret forskellige syn på et ideelt optagelsessystem. Lige fra frontrunnerne på SDU til AU, hvor især prorektor Berit Eika er ivrig talsmand for det karakterbaserede optag.

“I Danske Universiteter mener vi, det er vigtigt, at vi gør os det klart, hvilke udfordringer vi vil løse ved at ændre systemet. Handler det om præstationskultur eller om at nedbringe frafaldet? Og så skal vi finde det rigtige værktøj”, siger Hanne Leth Andersen.

Ud fra en mere pædagogisk vinkel ser hun dog personligt gerne, at man bevæger sig væk fra det store karakterfokus.

“Det, at kvote 1 kun optages på karakternsnittet, gør, at man koncentrerer sig om et så højt snit som muligt. Og det avler en strategisk tilgang til undervisning og eksamen. Så i stedet for at eleven udvikler interesse og nysgerrighed og tillader sig at begå fejl, skaber vi incitament til en uhensigtsmæssig strategisk adfærd. Og det er ikke de kompetencer, der er brug for”.

Ønsker mindre vægt på snit

Hun mener, at præstationskulturen er resultatet af en udvikling – en tidsånd – der har stået på i en periode, og som blandt andet er fremmet af politiske tiltag som fremdriftsreform og uddannelsesloft. Derfor ligger løsningen ikke alene i en justering af optagelsessystemet, men det kan være et skridt på vejen.

Hendes eget konkrete forslag er, at man ikke kun kigger på gennemsnittet, men vægter det i forhold til en række udvalgte karakterer, som er relevante for det fag eller hovedområde, man vil studere.

“Mange strømmer mod uddannelser med høje snit, men hvis man får mindsket betydningen af gennemsnittet, vil det også gøre noget ved udbud og efterspørgsel, så man måske får udbjævnet den der rush mod enkelte meget omtalte fag og får fokus på at vælge både relevant og personligt rigtigt”. ■

AU'S PRESSE- OG KOMMUNIKATIONSCHEF, ANDERS CORRELL, ER DØD

Aarhus Universitets kommunikations- og pressechef, Anders Correll, er gået bort meget pludseligt i en alder af kun 61 år. Søndag den 4. august fik han et

ildebefindende under et motionscykelløb på Sjælland, hvor han holdt ferie med sin hustru i familiens sommerhus.

Anders Correll blev uddannet cand.agro. fra Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i 1990, men han fattede hurtigt interesse for journalistik og kommunikation, og i 1995 tog han en diplomuddannelse i informationsjournalistik fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole. I 2003 blev Anders Correll ansat som redaktør på Aarhus Universitet. Han udviklede avisen Campus og søsatte alumnemagasinet AUGustus. Siden 2008 har han fungeret først som pressechef og siden som kommunikations- og pressechef for AU. Universitetet var et hjertebarn for Anders Correll, og han værnedes gennem alle årene om universitetets omdømme. Han har sat et markant aftryk som en meget dreven kommunikations- og presserådgiver med stærk dømmekraft, solidt menneskekundskab og en uforglignelig evne til at træffe rigtige beslutninger til gavn for universitetet. Anders Correll var medlem af Forskerforums redaktionspanel indtil for cirka 10 år siden, altså inden han blev pressechef på AU. Begravelsen fandt sted den 15. august fra Aarhus Domkirke.

DTU-DEKAN SKAL RÅDGIVE EU OM KLIMANEUTRALE BYER

Forskningsdekan på DTU Katrine Krogh Andersen er blevet optaget som medlem af EU's nye Mission Board for Climate-Neutral and Smart Cities.

Det er EU's kommissær for forskning, videnskab og innovation, Carlos Moedas, der har udpeget 75 medlemmer af fem såkaldte mission boards under Horizon Europe – EU's næste store program for forskning og innovation.

De fem mission boards skal takle store samfundsudfordringer som kræft, klimaforandringer, sunde oceaner, sund jord og mad. Og så altså klimaneutrale og "smarte" byer.

De fem mission boards består af uafhængige eksperter, og målet er at øge effektiviteten af EU-finansieret forskning og innovation ved at have ambitiøse, målbare og tidsbundne mål omkring spørgsmål, der påvirker borgernes daglige liv, skriver Europa-Kommissionen.

Der var over 2.100 ansøgere til de i alt 75 poster. Den eneste anden dansker blandt medlemmerne er forhenværende minister og EU-kommissær Connie Hedegaard, som

bliver formand for Mission Board for Adaptation to Climate Change, including Societal Transformation.

TO DANSKE UNIVERSITETER ER UDVALGT TIL INITIATIVET EUROPÆISKE UNIVERSITETER

Københavns Universitet og Aalborg Universitet bliver en del af en ny type EU-samarbejde, der har fået navnet "Europæiske Universiteter".

Formålet er at styrke fælles forskning og samarbejde om uddannelsesprogrammer i Europa og samtidig gøre det lettere for ansatte og studerende at tage på studieophold på tværs af lande.

EU-Kommissionen har udvalgt 114 europæiske videregående uddannelsesinstitutioner, som i forskellige alliancer nu har dannet 17 europæiske universiteter. Københavns Universitet er med som en ud af fem partnere i det europæiske universitet The 4EU Alliance, mens Aalborg Universitet sammen med institutioner fra 10 lande har dannet ECIU University.

De nye europæiske universiteter skal ses som virtuelle campusser mellem partnerinstitutionerne, som ikke afgrænses af vægge, vinduer og døre. Ambitionen er, at forskere, undervisere og studerende i de nye alliancer skal kunne bevæge sig og få glæde af de samlede institutioners faglige miljøer, skriver Uddannelses- og Forskningsministeriet i en pressemeddelelse.

I alt havde 54 partnerskaber søgt om bevilling til at oprette et europæisk universitet, og 17 partnerskaber blev altså godkendt. Næste ansøgningsrunde ligger i efteråret 2019. Den samlede bevillingsramme er 85 millioner euro.

FOND GIVER MILLIONER TIL DANSK KUNSTFORSKNING

Københavns Universitet åbner fra årsskiftet et nyt forskningscenter med navnet **Kunsten** som forum under ledelse af **professor Frederik Tygstrup**. Centret, som har fået en bevilling på 18 millioner kroner fra Ny Carlsbergfondet, skal undersøge de fællesskaber, der opstår med og omkring kunsten.

"Normalt betragter vi først og fremmest kunstopplevelsen som noget individuelt: Enhver, der møder et kunstværk, har sin egen oplevelse af det. Men det er også et grundvilkår, at vi i mødet med kunst samtidig er en del af et fællesskab, hvor vi er sammen om den kunstneriske oplevelse.

Kunsten udgør i denne forstand et mødested, et forum, der skaber en egen form for fællesskab", udtaler Frederik Tygstrup i en pressemeddelelse.

Kunsten som forum bliver forankret ved Institut for Kunst og Kulturvidenskab på KU og vil huse danske og udenlandske forskere på alle niveauer – fra forskerstuderende til seniorforskere fra flere discipliner, bl.a. kunsthistorie, antropologi, sociologi, økonomi og filosofi. Forskningen i centret vil ske i nært samarbejde med museer, teatre, kunstuddannelser, biblioteker og organisationer med interesse for kunstens liv i samfundslivet.

NYT FORSKNINGSPROJEKT SKAL UNDERSØGE MEDICINSK BRUG AF DANSK HONNING

Annette Bruun Jensen, lektor ved Institut for Plante- og Miljøvidenskab på Københavns Universitet, har modtaget godt en halv million kroner af Miljø- og Fødevarerstyrelsen til at undersøge muligheder og metoder til at bruge honning fra danske bistader i medicinalindustrien.

"Biernes honning er helt fantastisk som medicin, fordi den har forskellige egenskaber, som gør, at den kan hæmme bakterievækst", siger Annette Bruun Jensen til TV 2 Lorry.

I dag bruger det danske sundhedsvæsen medicinsk honning fra Holland og særligt New Zealand, hvor manukahonningen er kendt for sine bakteriedræbende egenskaber, men et nyere studie har vist, at dansk honning kan hæmme bakterievækst endnu bedre.

Det internationale studie blev offentliggjort sidste år i tidsskriftet "Dermatology Research and Practice", hvor dansk honning fra Midtjylland viste sig at have en bedre bakteriedræbende effekt end både hollandsk og newzealandsk honning. Undersøgelsen kan få stor betydning for danske biavlere, da prisen på en tube med 15 gram medicinsk honning er cirka 60 kroner og altså meget højere end på almindelig honning.

EU-BEVILLING TIL UDVIKLING AF MEDICINSK SENSOR

Det Europæiske Forskningsråd, ERC, har i år uddelt 62 Proof of Concept-bevillinger på samlet over 69 mio. kr. Det ene af dem går til **professor Anja Boisen** fra DTU Sundhedsteknologi, som modtager 1,1 mio. kr.

Anja Boisen har allerede et Advanced Grant til forskningsprojektet HERMES, som hun modtog i 2012, hvor hun og hendes forskningsgruppe har forsket i udvikling af nye medicinske sensorer. Proof of Concept-bevillingen skal bruges til at udvikle en teknologi, så de kan anvendes på hospitaler.

Den teknologi, som Anja Boisen og hendes kolleger i de kommende halvandet år skal udvikle, skal kunne måle koncentrationen af medicin i blodet. Det er bl.a. vigtigt for hendes samarbejdspartner, Rigshospitalet, i behandlingen af kræftramte børn.

"Hvis vi kommer i mål med projektet, kan vi se frem til, at lægerne kan foretage målinger på få minutter og måske endda overvåge patienten i realtid. Vel at mærke ved sengen uden behov for specialiseret arbejdskraft og uden at skulle sende prøverne til et centralt laboratorium", siger Anja Boisen.

DTU-RUMFORSKER FÅR H.C. ØRSTED FORSKERPRIS 2019

Lynforsker Torsten Neubert har modtaget H.C. Ørsted Forskerpris for at være med til at forstå, hvordan kæmpelyn bliver skabt i rummet. Han står i spidsen for den videnskabelige del af rumobservatoriet ASIM (The Atmosphere-Space Interactions Monitor).

Projektet, som er Danmarks hidtil største rumprojekt, giver DTU-forskerne en ny og bedre forståelse af, hvordan der skabes lyn over skyerne, og hvordan tordenstorme påvirker stratosfæren og klimaet.

Prisen er på 50.000 kr., og formålet er at hyldes H.C. Ørsteds indflydelse på kulturen, kunstnere, tænkere og videnskabsfolk i hele verden ved at udvælge prismodtagere, hvis arbejder kan knyttes til H.C. Ørsteds navn og livsværk, herunder også i relation til formidlingen af genren. Prisoverrækkelsen fandt sted på H.C. Ørsteds fødselsdag den 14. august.

TO NYE BESTYRELSESMEDLEMMER TIL AALBORG UNIVERSITET

Administrerende direktør for Net-company André Rogaczewski (til venstre) og **administrerende direktør for Aalborg Havn A/S Claus Kim Holstein** er udpeget som nye eksterne medlemmer af AAU's bestyrelse.

André Rogaczewski er valgt, fordi han har stærke kompetencer inden for innovation og ledelse. Desuden supplerer han den eksisterende bestyrelse på kompetencer inden for it og digitalisering og bringer desuden erfaringer fra bl.a. Disruptionrådet ind i AAU's bestyrelse, skriver AAU i en nyhed.

Valget er faldet på Claus Kim Holstein på grund af hans stærke kompetencer inden for strategi og organisationsudvikling. Han har desuden som administrerende direktør for Aalborg Havn A/S sit udgangspunkt i regio-

nen, men med udsyn til hele verden. Hans hovedmål er at skabe mange spændende og velbetalte job i og omkring Aalborg, der kan fastholde de studerende i området efter endt uddannelse.

André Rogaczewski afløser Torben Möger Pedersen, som tidligere på året trådte ud af bestyrelsen. Claus Kim Holstein afløser Grimur Lund, hvis post i bestyrelsen udløber 31. januar 2020.

AAU's bestyrelse er sammensat af 11 medlemmer, hvoraf seks medlemmer er eksterne. To medlemmer er valgt af og blandt universitetets videnskabelige personale, ét medlem er valgt af og blandt det teknisk-administrative personale, og to medlemmer er valgt af og blandt de studerende.

BRIC HAR FÅET NY DIREKTØR

Forskningscentret Biotech Research & Innovation Centre (BRIC) på Københavns Universitet har fået ny direktør. **Professor Anders H. Lund**, der siden juni 2018 har fungeret som konstitueret direktør som afløser for Kristian Helin, har nu fået stillingen permanent.

Han har siden 2004 været gruppeleder på BRIC. I årene 2011-2017 var han også direktør af ph.d.-programmet Molecular Mechanisms of Disease og har desuden været medgrundlægger af ph.d.-karriereprogrammet PCAD, som han fra 2014 til 2019 har været leder af.

Dekan for Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet Ulla Wewer kalder Anders H. Lund for et "naturligt valg" til direktørposten.

AAU-PROFESSOR VALGT SOM MEDLEM AF EUROPEAN ACADEMY OF SCIENCES

AAU-professor Yuanzheng Yue er blevet valgt som medlem af det europæiske videnskabsakademi European Academy of Sciences, der har til formål at styrke det videnskabelige samarbejde på tværs af Europa. Yuanzheng Yue er professor i kemi på Institut for Kemi og Biovidenskab på AAU, hvor han har haft særlig fokus på at udvikle og forbedre glas til både energibesparelse og energilagring. Han betragtes som en af de førende forskere inden for området.

Som en del af akademiets omkring 670 medlemmer består professor Yuanzheng Yues rolle blandt andet i at sikre videndeling og tværfaglig forskning inden for glasvidenskab i Europa samt at rådgive europæiske forskningsinstitutioner og myndigheder inden for sit område.

Yuanzheng Yues forskergruppe har over det sidste årti haft stor indflydelse på glasvidenskaben og glasteknologien. Gruppen har blandt andet formået at forbedre forskellige typer af isoleringsmaterialer, herunder

glasskum, som betyder, at energiforbruget til opvarmning og nedkøling af bygninger formindskes væsentligt. Desuden har gruppens forskning ført til løsninger inden for cementindustrien, der kan betyde en væsentlig reduktion i CO₂-udledningen under fremstilling af cement.

NY INSTITUTLEDER TIL STATSKUNDSKAB PÅ KU

Den 54-årige norske forsker og politiske rådgiver **Nina Græger** skal være institutleder for Institut for Statskundskab på Københavns Universitet fra september 2019.

Nina Græger er selv uddannet i statskundskab fra Universitetet i Oslo i 1994 og har 25 års erfaring med forskning og rådgivning af politikere. Hun har blandt andet været rådgiver for Jens Stoltenberg, da han var energiminister. Hun har siden 2006 været seniorforsker ved det udenrigspolitiske institut og tænketanken Norwegian Institute of International Affairs (NUPI).

Nina Græger afløser Mikkel Vedby Rasmussen, der i februar blev dekan for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

FORHENVÆRENDE CBS-REKTOR LAUGE STETTING ER DØD

Lauge Stetting, der var rektor for CBS, dengang Handelshøjskolen, fra 1978 til 1979, er død, 94 år gammel. På trods af sin relativt korte tid på posten som rektor satte han et

stort aftryk på CBS' udvikling i retning af en internationalt anerkendt business school.

Efter flere forskningsophold på London School of Economics, Massachusetts Institute of Technology og Stanford University blev han i 1964 lektor på CBS og to år senere leder af Institut for International Økonomi og Virksomhedsledelse. Han var i 1978 dekan for Det Økonomiske Fakultet, da han blev valgt til rektor for CBS, og stod i perioden bag en reform af HA-uddannelsen og udvikling af en kombinationsuddannelse i sprog og økonomi, som ville "nedbryde det etablerede kønsrollemønster".

Lauge Stetting trådte tilbage som rektor i 1979 efter ufrugtbar forhandling med Undervisningsministeriet om flere ressourcer til Handelshøjskolen.

Beslutningen kom som en overraskelse for kolleger og skete i protest mod et forslag fra ministeriet om at reducere optaget på Handelshøjskolen på trods af lav ledighed blandt dimittender og behov for kompetencerne i erhvervslivet.

Lauge Stetting fortsatte som institutleder og fra 1983 også som leder af Handelshøjskolens Forlag og var toneangivende i udviklingen af HD-studiet i international business.

Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Af Lasse Højsgaard, lah@dm.dk – Foto: Dai Kurokawa/EPA/Ritzau Scanpix

AAU-KRÆMMERE SLÅR TIL:

Fik 260 Obama-billetter til halv pris

Gennem dygtigt købmandskab har AAU's rektor sparet universitetet for mange hundrede tusinde kroner – og det luner i de ellers så økonomisk trængte tider.

Barack Obama under et besøg i sin fars hjemland, Kenya, i 2018.

Der er økonomisk smalhals i den danske universitetsverden. Ikke mindst i Nordjylland, hvor AAU i årets begyndelse måtte afskedige 140 medarbejdere.

I sådanne tider er der naturligvis ekstra brug for at tænke økonomisk og købe billigt, og det har de en nedarvet evne til i det jyske. Forleden kunne AAU da også med stolthed annoncere et køb, som har sparet universitetets kasse for mange hundrede tusinde kroner.

Det er nemlig lykkedes AAU at hjemtage 260 billetter til et arrangement i Musikkens Hus i slutningen af september, hvor selveste USA's tidligere præsident Barack Obama kommer og snakker om noget med ledelse og entreprenørskab. Og ifølge AAU's hjemmeside er den samlede pris på 850.000 kroner "ca. halv pris af, hvad billetterne sættes til salg for". Så hvor andre nordjyder må hoste op med 6.500 kroner for at se giraffen, slipper rektor Per Michael Johansen og hans følge med kun at betale 3.270 kroner pr. billet.

"Det er en enestående mulighed for vores studerende og forskningstalenter

for at få relevant læring og unik førstehåndserfaring fra en af de store ledere i verden", siger rektor Per Michael Johansen på AAU's hjemmeside om købet af Obama-billetterne.

Der har ganske vist været pip fra tilidsfolk og politikere, der undrer sig lidt over udgiften sammenholdt med den faglige relevans af et foredrag, hvor det ikke er muligt at stille spørgsmål og gå i kritisk dialog.

Per Michael Johansen vil ikke interviewes af de mange medier, der har spurgt om sagen. Men han vil gerne gentage, at "det er en enestående mulighed for vores studerende og forskningstalenter for at få relevant læring og unik førstehåndserfaring fra en af de store ledere i verden".

Ifølge AAU skal Obama-billetterne fordeles mellem studerende og forskere "på tværs af universitetet". Det med "på tværs" skal dog tages med et gran salt, for det hedder videre, at fagmiljøerne skal stå for udvælgelse og indstilling af "særligt talentfulde studerende, forskere og projekter inden for lederskab og entreprenørskab".

Også her må man anerkende AAU-ledelsen for at agere moderne og følge tidens trend inden for forskningsledelse. Midler gør mest gavn, når de udsættes i konkurrence, og det gælder naturligvis også de eftertragtede Obama-billetter, der derfor kun skal gå til "særligt talentfulde" studerende og forskere.

Mon ikke det kan motivere de øvrige til at tage sig lidt sammen?

"Hvad der er sparet, det er tjent", som Emil fra Lønnebergs far sagde, da drengen selv fik vredet sig ud af suppeterrinen. Og gennem AAU's dygtige købmandskab er der altså nu frigjort 850.000 kroner, som kan bruges på andre nyttige ting. Det kunne for eksempel være en aften med Jan Mølby – den gamle kæmpe fra firserlandsholdet – der også gæster Musikkens Hus for at fortælle om noget med fodbold. Her er entreprisen sågar kun 279 kroner, og mon ikke AAU's dygtige forhandlere kan få listet prisen yderligere ned, hvis man nu køber 2-3.000 billetter. ■